

HUGO TREFFNERI GÜMNAASIUM

ANNIKA MOPPEL

12. KLASS

VENEMAA PROPAGANDAVÕTTED INFOSÕJAS: KRIMMI SILLA PLAHVATUSE JA ROSSIISKAJA GAZETA NÄITEL

JUHENDAJAD ÕP MONIKA PIIRIMÄE, OLGA EINASTO (TARTU ÜLIKOOL)

SISSEJUHATUS

Tehnoloogia ja digitaalse maailma areng 21. sajandil on ümber kujundanud inimeste arusaama sõjapidamisest. Kui eelmise sajandi sõdades oli otsustava tähtsusega see, mis toimus lahinguväljal, siis tänapäeval käivad kaalukad võitlused ka nn digitandril. Propaganda on kitsamas mõttes poliitilise kommunikatsiooni tehnika, mille kesksed võtted on jäme ülelihtsustamine, tõemonopoli loomine ning pidev kordamine. Sõjapropaganda on leidnud kanali digitaalse maailma näol ja aidanud pead tõsta infosõjal kui väga ohtlikul sõjalisel mõjutamise vormil. Erinevalt tavalisest relvast ei ole infosõda meeltega otseselt tajutav, vaid baseerub inimhõimuse üle kavaldamisel ning alateadlikul sõnumite ja hoiakute edastamisel, mille eest on keeruline põgeneda.

24. veebruaril 2022 alustas Venemaa ulatuslikku sissetungi Ukrainasse (edaspidi ka invasioon või agressioon), millele eelnes aastatepikkune intensiivne propaganda erinevate infokanalite kaudu. Arvestades seda, kui palju on Venemaa jõhkrad terrorimeetodid leidnud kodumaal toetust ja kaasaelamist, võib järeldada, et tegemist oli väga eduka ja strateegiliselt läbimõeldud propagandaga. Tahes-tahmata ärgitab see mõtlema, kuidas on võimalik enam kui sajamiljoniline rahvas niivõrd tulemusrikkalt riigiparaadi propagandale allutada.

Uurimistöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas kasutab Venemaa riikliku ajakirjanduse üks väljaanne, Rossiiskaja Gazeta, propagandavõtteid 2022. aasta 8. oktoobril toimunud Krimmi silla plahvatuse kajastamisel. Keskendun Rossiiskaja Gazeta veebiväljaandele, sest see on kättesaadav Eesti inforuumis ning võimaldab mugavalt lugeda aastataguseid artikleid. Rossiiskaja Gazetat annab välja Venemaa valitsus, mis tähendab, et lehes olev info on kooskõlastatud riigis kehtiva ideoloogiaga ja selles kasutatakse suure tõenäosusega propagandavõtteid (BBC, 2023). Teema piiritlemiseks võtsin fookusesse Krimmi silla esimese plahvatuse, sest see oli üks esimesi väljapaistvaid Ukraina vastulööke 2022. aastal alanud Venemaa täiemahulisele agressioonile.

Otsisin uurimistöös vastust järgmistele küsimustele.

1. Milliseid propagandavõtteid ja mil viisil on Venemaa riiklik ajakirjandusväljaanne Rossiiskaja Gazeta Krimmi silla plahvatust kajastades kasutanud?
2. Kuidas erines Krimmi silla esimese plahvatuse kajastamine vahetult pärast plahvatust ja kaks nädalat pärast sündmust?

Teise uurimisküsimuse puhul püstitasin ka kaks hüpoteesi. Esimene hüpotees on, et Rossiiskaja Gazeta ei kajasta Krimmi silla plahvatust kuigi põhjalikult, sest sündmus demonstreeris Venemaa võimetust ennast Ukraina rünnakute eest kaitsta. Kuna sõjas on oluline hoida sõdurite võitlusindu ning kodanike poolehoidu ja usaldust, püütakse meedias ränkasiid tagasilööke või suurt ebaedu varjata (Aava, 2003, lk 145). Teine hüpotees on see, et hilisemal perioodil ehk ajavahemikus 23.–27.10.2022 esinev propaganda on intensiivsem ja äärmuslikum. Hüpotees toetub Ameerika Ühendriikide (USA) professorite Christopher Pauli ja Miriam Matthews'i 2016. aastal avaldatud Venemaa propagandat käsitlevale uurimistööle. Pauli ja Matthews'i analüüsi käigus selgus, et Venemaa propagandistide eesmärk on toimunud esimesena kajastada. Inimene usaldab suurema tõenäosusega sellist uut teavet, mis ühtib esialgu saadud infoga. Pärast esmamulje loomist ja usalduse võitmist saab propagandist pideva korduse abil muuta loodud narratiivi veenvamaks ning äärmuslikumaks. (Paul ja Matthews, 2016) Hüpoteesid aitavad siinses töös teist uurimisküsimust piiritleda.

Kasutasin töös kvalitatiivset sisuanalüüsi meetodit, mis kujutab endast tekstiandmete sisu tõlgendamist süstemaatilise kodeerimis- või muu liigendamisprotsessi abil (Virkus, 2016). Kodeerisin nii ajavahemikus 08.–12.10.2022 ilmunud uudiseid kui ka sellest kaks nädalat hiljem avaldatud uudiseid.

Uurimistöö teoreetilist peatükki koostades toetusin peamiselt Katrin Aava ja Ülle Salumäe 2013. aastal avaldatud õpikule „Meedia ja mõjutamine“, Harri Mägi ja Lauri Vitsuti 2008. aastal ilmunud infosõda käsitlevale raamatule „Infosõda: visioonid ja tegelikkus“ ning Katrin Aava 2003. aastal avaldatud õpikule „Veenmiskunst“.

Hugo Treffneri Gümnaasiumis on varem Vene-Ukraina konflikti uurinud Maria Parusk. Tema 2016. aastal kaitstud uurimistöö pealkiri on „Krimmi Ukrainast lahkulöömise ning Venemaaga liitumise kajastamine ajalehes Postimees“. Riigiaparaadi mõjusid on varem uurinud Karl Erik Kaliste, kelle 2019. aastal kaitstud töö kannab pealkirja „Poliitilise režiimi mõju Nõukogude Liidu filmides“. Minu uurimistöö võiks olla huvilistele üheks usaldusväärseks allikaks, mis avardab teadmisi Vene propagandast.

SISUKORD

1. TEOREETILINE TAUST	5
1.1. Infosõda	5
1.2. Propaganda kui mõttereelv	7
1.2.1. Propagandavõtted	9
1.2.1.1. Juhikultus	9
1.2.1.2. Terminoloogiline propaganda	10
1.2.1.3. Kontekstist väljarebimine	10
1.2.1.4. Dehumaniseerimine ja sildistamine	10
1.2.1.5. Ajalooga manipuleerimine	10
1.2.1.6. Suur vale	11
1.2.2.7. Rahvuslus ja isamaa-armastus	11
1.2.2.8. Lihtsuse reegel ja vastandamine	12
1.2.2. Propagandakanalid	12
1.2.2.1. Ajakirjanduse roll sõjas	13
1.3. Venemaa invasioon Ukrainasse	14
1.4. Krimmi silla esimene plahvatus	15
2. METOODIKA JA VALIM	17
2.1. Metoodika kirjeldus	17
2.2. Valimi kirjeldus	18
3. TULEMUSED JA ANALÜÜS	20
3.1. Juhikultus	20
3.2. Terminoloogiline propaganda	20
3.3. Kontekstist väljarebimine	25
3.3.1. Lääne ajakirjanduses toodud info moonutamine	26
3.3.2. Ukraina sotsiaalmeediapostitustega manipuleerimine	28
3.4. Dehumaniseerimine ja sildistamine	29
3.5. Ajalooga manipuleerimine	32
3.6. Suur vale	34
3.7. Rahvuslus ja isamaa-armastus	36
3.8. Lihtsuse reegel ja vastandamine	38
3.9. Järeldused ja hüpoteeside kontroll	38
KOKKUVÕTE	41
SUMMARY	44
KASUTATUD ALLIKAD	46
LISA 1. Kodeerimisjuhend	51

LISA 2. Ajavahemikus 08.10.2022–12.10.2022 avaldatud uudiste loetelu	54
LISA 3. Ajavahemikus 23.10.2022–27.10.2022 avaldatud uudiste loetelu	60
LISA 4. Analüüsis näidetena kasutatud Rossiiskaja Gazeta uudised	61
LISA 5. Rossiiskaja Gazeta uudiste kodeerimistabel	65

1. TEOREETILINE TAUST

Uurimistöö raamistikuga tutvumine on vajalik, et avada teemaga seotud põhimõisted, selgitada levinumaid propagandavõtteid ja -kanaleid, anda ülevaade Venemaa sissetungist Ukrainasse ja selle ajal toimunud Krimmi silla esimesest plahvatusest ning näidata, kuidas tekst ja ka selle keelekasutus võivad ideoloogiat väljendada.

1.1. Infosõda

Globaliseerumise ja digitaliseerumisega on ühiskond kasvanud mitmetasandiliseks ning elukorralduseks on tekkinud uusi võimalusi. Nii ei saa Venemaa invasiooni Ukrainasse käsitleda enam ainult suuremahulise relvakonfliktina, vaid ka virtuaalses maailmas toimuva propagandalahinguna. Moonutatud info või valeinfo levitamist, et mõjutada avalikku arvamust, vastase käitumist või tekitada üldist segadust, nimetatakse infosõjaks ehk propagandavõitluseks (Kirna, 2022). Infosõda algatavad enamasti riigid, kellel on poliitilised või sõjalised eesmärgid (Tõesõna.ee, 2023).

Infosõja peamine lahinguväli on veebipõhine ja kergesti ligipääsetav keskkond, kuhu saab postitada või jagada näiteks pilte, videoid, meeme, uudiseid, arvamusi jpm. Enamasti on nendeks keskkondadeks populaarsed sotsiaalmeediaplatformid, näiteks TikTok, Twitter, Telegram, Instagram ja Facebook. Sama kaalukas on veebiajakirjandus, kus avaldatakse infosõja puhul ühekülgseid, tsenseeritud ja mitteusaldusväärsetel allikatel põhinevaid artikleid. Samuti on artikleid võimalik veebis väga kiiresti publitseerida ja levitada. Vahel jagavad ka ajakirjanikud enesele teadmata vigaseid andmeid. (Kirna, 2022) Sotsiaalmeedia ja veebiajakirjandus on propagandistide tähtsaimad abivahendid, sest nende abil on võimalik info tarbijat efektiivselt mõjutada. Edastades emotsionaalseid, provokatiivseid ning vastuolulisi andmeid, külvatakse vastases massilist meeleheidet, hirmu ja paanikat, mis tekitavad omakorda umbusaldust valitsuse, meedia või riigijuhiga vastu. Olukorra teeb vastaste jaoks keeruliseks määramatult suur infotulv, milles orienteerumine ja valeuudiste äratundmine on vaearikas töö. Tihti on kergem teavet pimesi uskuda, kui selle usaldusväärset kontrollida. (Tõesõna.ee, 2023)

Üks tuntuim infosõja teoreetik Martin Libicki ei määratle infosõda ühe kindla sõjapidamise vormina, vaid eristab seitset erinevat infosõja kategooriat (vt tabel 1). Selles uurimistöös keskendusin eelkõige psühholoogilisele sõjale kui ühele infosõja vormile.

Tabel 1. Infosõjateoretiku Martin Libicki välja pakutud seitse infosõja kategooriat ning nende sisu (Mägi ja Vitsut, 2008, lk 37)

INFOSÕJA KATEGOORIA	SELGITUS
juhtimissõda	rünnatakse juhtimissüsteeme, eesmärk on eraldada juhtimine vägedest
luurepõhine sõda	informatsiooni kogumine, ära kasutamine ja kaitsmine eesmärgiga toetada muud tüüpi sõda
elektrooniline sõda	rünnak, mille eesmärk on häirida vastase nii füüsilisi kui ka abstraktseid kommunikatsioonivahendeid (vastavalt raadioelektronika või krüptograafia)
psühholoogiline sõda	rünnatakse inimõistust
häkkerisõda	seadusevastane lahing kõikide informatsioonitaristu tasemetel
majanduslik infosõda	informatsiooni kasutatakse majanduse kontrollimiseks
kübersõda	küberruumis toimuv sõda, mille puhul moonutatakse ja manipuleeritakse infoga

Arvutiteabe analüütik Winn Schwartau eristab kolme infosõja valdkonda: personaalne, korporatiivne (või institutsionaalne) ja riiklik (või globaalne). Korporatiivsel ning personaalsel tasemel on tegemist erinevate seadusevastaste rünnakutega ehk infooperatsioonidega. Korporatiivsel tasemel tähendab infooperatsioon näiteks tööstus- või võrgupõhist spionaaži või sabotaaži, infosüsteemide häirimist, magnetmeedia hävitamist ning sülearvutite vargust. Personaalne infooperatsioon kujutab endast aga näiteks e-kaubanduspettusi, panga- ja krediitkaartide andmete vargust, PIN-koodide omastamist ja identiteedivargust. Globaalsel või riiklikul tasandil on tegemist rünnakuga, mis on suunatud riikide ja tervete ühiskondade vastu. Rünnaku eesmärk on kahjustada sihtauditoriumi reaalsustaju või mõjutada vastase poliitikat, majandust ning juhtimis- ja kontrollisüsteeme. Infosõda võib toimuda ka eri valdkondade vahel, näiteks üksikisik ründab organisatsiooni või riiki. (Mägi ja Vitsut, 2008, lk 37) Minu uurimistöö keskendub riiklikule tasandile, sest rünnaku sihtrühm on terve Venemaa ühiskond.

Venemaa algatatud infosõjal on kaks eesmärki: manipuleerida oma rahva olukorratajuga ning lõhkuda lääne kriitilised hoiakud ja tugev vastupanu invasiooni suhtes (Positmees, 2023). Eesti

päevalehes Postimees oli 2023. aasta 23. veebruari artiklis välja toodud kuus põhilist Venemaa riigiduuma vahendatud väärinfokildu, mis püüavad süvendada lahkhoiakuid lääne tsiviilisikute ja peavoolumeedia vahel. Uurimuse viisid läbi rahvusvaheline uudisteagentuur Agence France-Presse (AFP) ja Soome loetuim ajaleht Helsingin Sanomat. (Postimees, 2023)

Esiteks nimetatakse Ukrainas toimunud julmi massimõrvu ning hävitustööd lääne väljamõeldud lavastusteks, idee võimendamiseks levitavad Vene riigiametnikud teadlikult kehva kvaliteediga väljamõeldud videoklippe. Lisaks väidab Venemaa valitsus, et läänes kajastuvad sõjauudised ja nendega kaasnev visuaalne materjal on suurema kasumi ja klikkide teenimise eesmärgil ülepaistatud. Väärinfoga jäetakse vale mulje ka Ukraina sõjapõgenikest, keda nimetatakse kriminaalideks ja riigiressursside ära kasutajateks, ning presidendist Volodõmõr Zelenskõist, kellest tehakse Vene meedias natsi- või narkomaanide jõugu juht. Suur osa Venemaa valitsuse jutupunktidest on suunatud ka Euroopa Liidu nõrga energiajulgeoleku ning Ukraina liitlaste kahepalgelisuse pihta. (Postimees, 2023)

1.2. Propaganda kui mõtterelv

Propaganda on sõja lahutamatu osa, mistõttu on paratamatult sõnast *propaganda* kujunenud üsna negatiivse varjundiga mõiste, mida seostatakse tihedalt vaba mõtte allasurumise, tõe moonutamise, veenmisprotsesside, manipuleerimise ja ajupesuga. Kuigi nimetatud tegevusi saab käsitleda propaganda ühe osana, ei teadvustata sageli, et igasugune meediaga kokku puutumine on samuti propaganda tarbimine. (Taylor, 2011, lk 18)

Propaganda tähendus võib vastavalt kontekstile varieeruda. Eesti Keele Instituudi kõige uuemas ühendsõnastikus (töö valmimise ajal viimati uuendatud 2023. aastal) kirjeldatakse propagandat järgmiselt: „poolehoidjaid taotlev ideede, õpetuste, vaadete vms sihikindel selgitamine ja levitamine, millega võib kaasneda positiivsete aspektide ületähtsustamine ning negatiivsete vähendamine“ (EKI ühendsõnastik, 2023a). Seejuures ei täpsustata, kus ja kelle vahel propaganda esineb. Ühendsõnastikus toodud propaganda mõiste määratlus erineb „Poliitika ja valitsemise sõnastikus“ esitatud definitsioonist. Täpsemalt nimetatakse selles oskussõnaraamatus propagandat poliitilise kommunikatsiooni tehnikaks, mille peamised tunnused on teabe lihtsustamine, kordamine ja üheainsa ideoloogia pealesurumine (Poliitika ja valitsemise sõnastik, 2023a). Mõlema sõnastiku tõlgendused on oma põhiolemuselt sarnased, aga esimene defineerib propaganda mõistet laiemalt, teine kitsamalt.

Rahvusvahelise Kommunikatsiooni Instituutsiooni lektor Philip M. Taylor läheneb oma raamatus „Mõtterelv. Propaganda ajalugu vanaajast tänapäevani“ (2011, lk 19) propaganda tähendusele neutraalsest vaatepunktist. Tema sõnul on tegemist kindla ühesuunalise kommunikatsiooni ehk idee edastamise vormiga, mille eesmärk on vastavalt sõnumi edasiandjale mõjutada kuidagi sõnumi vastuvõtjate mõttemaailma või käitumismustrit. Seejuures ei pruugi oma mõtte peale surumine alati olla tahtlik, kuivõrd ideede jagamine, suhtlus ning seeläbi ka propaganda

olid osa ühiskonnast aastatuhandeid tagasi. Samas raamatus rõhutab ta propaganda mõiste neutraalsust, nimetades seda lähtuvalt botaanikas kasutatavast ingliskeelsest mõistest *plant propagation*'iks (taimede paljunemine) ehk „ideede külvamise, idanemise ja kultiveerimise protsessiks“ inimmees. (Taylor, 2011, lk 19)

Teabe moonutamine ja süsteemne edastamine oma huvidest lähtuvalt on tegelikult tavapärase nähtus täiesti rahumeelsetes valdkondades, näiteks oma toote reklaamimises või tervisliku eluviisi populariseerimises (Potšeptsov, 2018, lk 26). Olenemata eesmärgist on propaganda sihtrühm alati massiteadvus: idee peab avalikus ruumis levima võimalikult kaugele, muutes samal ajal ühiskonna üldist hoiakut, arvamust või uskumusi (Potšeptsov, 2018, lk 34). Propagandat iseloomustab ka inimeste emotsioonidele rõhumine ning info lihtsustamine, kordamine ja valikuline edastamine nii, et selle põhjal tehtavad järeldused oleksid kasulikud teabe edastajale (Aava, 2003, lk 102).

Propaganda saab läbinisti negatiivse tähenduse alles sõltumatu meediata riikides, kus sellest on saanud hädavajalik instrument, millega ei konstrueerita ainult oma soovidele ja maailmamudelile vastavat reaalsust, vaid joondatakse vaikumisi kogu ülejäänud rahvas selle järgi elama (Potšeptsov, 2018, lk 27). Selline rahva surveamine ja veenmine ehk agitatsioon on tegelikult propaganda äärmuslikum vorm (Aava, 2003, lk 101). Uurimuses keskendus eeskätt negatiivse väljundiga Vene sõjapropagandale.

On võimalik eristada kolme tüüpi propagandat: must, valge ja hall. Tabelis 2 on propagandatüüpide eristamiseks võetud aluseks info päritolu (allikapõhine lähenemine).

Tabel 2. Kolm propagandatüüpi ja nende allikapõhine selgitus (Mägi ja Vitsut, 2008, lk 50).

PROPAGANDATÜÜP	SELGITUS
must propaganda	propaganda, mille näiv allikas ei ole selle tegelik allikas
valge propaganda	propaganda levitaja ja toetaja on selgelt avalikkusele teada
hall propaganda	propaganda levitaja ja toetaja on ebamäärane

Kui toetuda ainult Mägi ja Vitsuti allikapõhisele lähenemisele, on minu uurimistöö fookuses pigem valge propaganda, sest valeinfo levitaja ja toetaja on selgelt Venemaa riigiparaat. Kuna Rossiiskaja Gazeta koduleheküljel on öeldud, et ajalehe on asutanud Venemaa valitsus (Rossiiskaja Gazeta, 2020), võib järeldada, et Rossiiskaja Gazeta tarbija on teadlik info

päritolust. Seega võimaliku propaganda levitaja ja toetaja on selgelt teada nii lääne kui ka vene avalikkusele.

Sama ei saa aga järeldada siis, kui eristada propagandatüüpe teabe usaldusväärsuse põhjal. Tabelis 3 on propagandatüüpe eri allikate abil eristatud teabe sisu põhjal.

Tabel 3. Kolm propagandatüüpi ja nende sisupõhine selgitus.

PROPAGANDATÜÜP	SELGITUS
must propaganda	info on liialdatud ja petlik, eesmärk on halvata vastase mainet (Neumann, sa)
valge propaganda	info on üldjuhul tõene, selle eesmärk on anda inimestele teadmisi (Jowett ja O'Donnell, 2011, lk 16-17)
hall propaganda	info võib olla nii tõene kui väär, teabe asjalikkust on keeruline hinnata (Neumann, sa)

Kui toetuda tabelis 3 välja toodud definitsioonidele, võib järeldada, et uurisin oma töös musta propagandat. Samas on sõjandusteadlane Saara Jantunen kirjutanud, et valge propaganda puhul esitatakse teavet valikuliselt ning eesmärk on manipuleerida inimese maailmapildiga (Jantunen, 2015). Toetudes Jantuneni teooriale, käsitlesin oma töös ka sisu poolest pigem valget propagandat, sest teabe sisu ei ole võltsitud, aga seda edastatakse valikuliselt.

1.2.1. Propagandavõtted

Kuna kõiki propagandiste seob üldjoones sarnane eesmärk olla piisavalt mõjuvõimas, et avalik arvamus muutuks, on ka propagandavõtted üsna universaalsed (Aava, 2003, lk 103). Järgnevalt toon kirjanduse põhjal välja tuntumad propagandavõtted.

1.2.1.1. Juhikultus

Kui vaenlastest luuakse võimalikult negatiive kujutuspilt, siis enda juhti kujutatakse vastupidi kõikvõimsa ja eksimatu kangelasena. Nii tekib must-valge maailmapilt, kus heade ja pahade vahele on tõmmatud väga selge piir. Ajakirjaniku või avaliku elu tegelase ülesanne nii Venemaal kui ka teistes totalitaarse režiimiga riikides on seda piiri sõnakuulelikult järgida. Kui režiimi või juhi vastu ollakse avalikult kriitiline või kahtlustav, tekitades nii umbusaldust ka teistes kodanikes, kõrvaldatakse teisitimõtleva lihtsalt ühiskonnast. (Aro, 2020, lk 153) Seda tehnikat on Venemaa korduvalt kasutanud, näiteks Anna Politkovskaja (mõrvati 2006. aastal), Boriss Nemtsovi (mõrvati 2015. aastal) või Aleksei Navalnõiga (vangistati 2021. aastal enam kui kümneks aastaks ja tapeti vanglas 16. veebruaril 2024. aastal). Nimetatud

ühiskonnategelased olid riigile ohtlikud teisitimõtlejad, sest oma avalike väljaütlemiste ja märkimisväärse populaarsusega nii kodumaal kui ka läänes ohustasid nad otseselt valitsevat Putini režiimi (Matthews, 2022).

1.2.1.2. Terminoloogiline propaganda

Teksti tähendus sõltub kontekstist ja kasutatud keelevahenditest. Keel peamise inimkommunikatsiooni vahendina annab ümbritsevatele objektidele ja isikutele nimetuse, mida kõik samas keeleruumis viibijad üheselt mõistavad. Teksti koostades on autoril võimalus oma keelekasutust vastavalt sõnumile kohandada. Nii mõnelgi korral saab objektile või isikule viidata mitut moodi, heites nii neile ka teatava varjundi ja eelhoiaku. Autori valikud kujundavad aga teksti üldist tooni ja ettekujutust tegelikkusest. Seega saab info edastaja vastavalt vajadusele leksika abil reaalsust moonutada. (Sarapuu, 2008, lk 102)

Samuti võib kitsamalt terminoloogia ehk oskussõnavara valik endas peita poliitilisi seisukohti või ideoloogilisi veendumusi eesmärgiga lugeja arusaama reaalsusest varjatult mõjutada. Meedias kajastuvad terminid võivad vastavalt riikides valitsevatele ideoloogiatele erineda. (Tamm, 2022) Seetõttu lugesin propagandistlikuks ka sellise sõnakasutuse, mis ei ühti läänes üldtuntud tähendusega, nt demokraatliku riigiparaadi tituleerimise *režiimiks*.

1.2.1.3. Kontekstist väljarebimine

Riigis valitseva narratiivi edendamiseks manipuleeritakse sageli ka välismeedia tekstidega. See tähendab, et esitatakse või tsiteeritakse ainult sellist välismeedias kajastatud teavet, mis kontekstist välja võetuna näib toetavat riigi narratiivi. Kõik, mis sinna raamistikku ei sobi, jäetakse seega tähelepanuta. Selline ebavõrdne info tsiteerimine võimaldab propagandistidel moonutada lugeja arusaama välismeedia tegelikust hoiakust. (Tsekhanovska ja Tsybulska, sa)

1.2.1.4. Dehumaniseerimine ja sildistamine

Inimene on pigem emotsionaalne kui ratsionaalne olend. See tähendab, et otsust langetades on tihtipeale määrava tähtsusega tugevad emotsioonid, mitte niivõrd kaalutletud järeldused. Selle omaduse tõttu on vaenlaste naeruvääristamine ja mahategemine olnud alati üks tõhusaim viis inimmeelega manipuleerimiseks. Rassistlik, vihane ning süüdistav keelekasutus tekitavad automaatselt inimrühma või üksikisiku vastu tugevat jälestus- ja hirmutunnet. Nende negatiivsete emotsioonide taustal tunduvad info vastuvõtjale inimsusevastased kuriteod ja massimõrvad täiesti õigustatud. Seega mida ebainimlikumalt vastast kujutatakse, seda altimad ollakse toetama sõjalisi konflikte. (Aro, 2020, lk 12) Lisaks muudab vaenlase olemasolu rühma ühtseks ning koondab juhi ümber arvukalt toetajaid (Aava, 2003, lk 113).

1.2.1.5. Ajalooga manipuleerimine

Ajalugu loob ühe rahvuse identiteedi, väärtushinnangud ning arusaamad maailma toimimisest. Paratamatult saavad totalitaarset riiki juhtivad võimud väänata ajalugu endale sobivalt, varjates või õigustades nii minevikus toimunud kui ka olevikus aset leidvaid kuritegusid.

(Oksanen, 2015) Näiteks on Vladimir Putin invasiooni ühe põhjusena toonud välja Venemaa ajalooliste piiride taastamise, justkui oleks Ukraina algusest peale olnud osa suurriigist. Ukraina ajalooga manipuleerides ja valikuliselt Venemaa minevikust jutustades õigustab Putin täiemahulist sõda Ukraina vastu. (Laanes, 2023) Seega on praeguse Venemaa eesmärk tugevdada välja mõeldud tegelikkust, mis kaitseb ja toob kasu eelkõige vaid imperialistlike kalduvustega võimulolijatele (Oksanen, 2015).

1.2.1.6. Suur vale

Propaganda kuldreegel, mille töötas välja Natsi-Saksamaa propagandaminister Joseph Goebbels, on segada faktiliselt õigesse või vaenlase narratiividele vastavasse infosse osa valet. Kuna tõe osakaal edastatud infos on siiski suurem, jääb meediaallikast paikapidav ja usaldusväärne mulje (Aro, 2020, lk 154).

Kui üks variant on segada omavahel fakte ja väljamõeldut, siis teine võimalus on kokku kirjutada niivõrd suur vale, et see lihtsalt tundub tõena. Kõige olulisem on suurt vale pidevalt korrata, kuni info tarbija seda iseenesestmõistetavalt võtab. (European Center for Populism Studies, sa)

Tartu Ülikooli meediauuringute kaasprofessori Maria Murumaa-Mengeli sõnul aitab sotsiaalmeedias suurte valede levikule kaasa vana põhimõte, mille järgi kirjalikku teksti usaldatakse instinktiivselt rohkem kui suulist. Nimelt peeti varem suuliselt levivat teavet ebausaldusväärseks, aga kirjalikku teksti seevastu väärtuslikuks, kontrollitud ja usaldusväärseks infoallikaks. Ka tänapäeval võivad seetõttu kirjalikud tekstid mõjuda kindla infoallikana, sest inimene kipub usaldama just seda, mis on mustvalgel kirjas. Eriti usaldusväärset mõjuvad info tarbijale ka visuaalsed materjalid, mistõttu on propagandistide seas levinud nii pilditöötlus kui ka videomanipulatsioonid. (Murumaa-Mengel, 2022)

1.2.2.7. Rahvuslus ja isamaa-armastus

Rahvuslus on võimas emotsioon, mis innustab tegema isiklikke ohverdusi riigi hüvangu nimel. Tihti õhutatakse just sõjaajal rahvuslike sümbolitega moraalselt kohustust riigi eest seista ja isamaad kaitsta. Nii tugevate emotsioonide korral on aga oht kaotada taju, kas seistakse riigi kui terviku või väikese seltskonna huvide eest. (Nabb research center online exhibits, sa)

Sõjalise psühholoogilise operatsiooni üks tähtsaim eesmärk on vähendada vastase vägede võimekust ning võimendada oma vägede pingutusi ja saavutusi (Mägi ja Vitsut, 2008, lk 54). Nii on võimalik saavutada auditooriumis suurem usaldus ja poolehoid (Aava, 2003, lk 145). Seetõttu arvestasin oma uurimistöös isamaa-armastuse alla ka informatsiooni ebavõrdse esitamise. See tähendab, et rohkem rõhutatakse vastase kaotusi ning enda tugevust (näiteks valmisolek korraldada vastulööki või enda rünnakute võimendamine).

1.2.2.8. Lihtsuse reegel ja vastandamine

Primitiivselt sõnastatud teave, mis ei nõua sügavamat analüüsi, on tänapäeva kiires ja keerulises elukeskkonnas mitmetähenduslik: see on küll aega kokkuhoidev, aga ei anna tihtipeale olukorrast terviklikku pilti. Näiteks võib meediatekstides sageli lisaks dramaatilistele pealkirjadele kohata inimrühmade selget vastandamist. Mida teravamad on kontrastid konflikti poolte vahel, seda vähem vaimset pingutust nõuab n-ö heal ja halval vahet tegemine. (Aava, 2003, lk 75)

Venemaa avalik meedia on kas otseselt või kaudselt Venemaa valitsuse kontrolli all (Tsekhanovska ja Tsybul'ska, sa). Venemaa valitsuse narrative jälgides võib jääda silma pidev Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (edaspidi NATO) või isegi kitsamalt USA ja Venemaa vastasseisu rõhutamine. Ukraina armee ja president Volodõmõr Zelenskõi hajuvad seejuures üsna tagaplaanile. (Zeigo, 2022) Nõukogude Liidu kokkuvarisemise järel 1991. aastal hakkasid postsovetlikud riigid tasahaaval ühinema NATO-ga, mis tähendas Venemaa jaoks USA mõjusfääri ja demokraatia põhimõtete lainemist Ida-Euroopasse. Kui Ukraina kuuluks NATO-sse, areneks seal tõenäoliselt stabiilne ja tugev demokraatia, mis innustaks häält tõstma ka läänemeelsel Vene opositsioonil. Seetõttu kujutab demokraatia endast tõsist ohtu Venemaa presidendile Vladimir Putinile, kes püsib võimul peamiselt tänu võimsale propagandale. (Klivaña, 2022) Venemaa jaoks on NATO iga samm sõjaõhutamise, provokatsiooni ja Venemaa piiramise. Seda seisukohta pidevalt korrates suudeti pikalt ära hoida Soome ja Rootsi liitumine NATO-ga. (Aro, 2020, lk 202)

1.2.2. Propagandakanalid

Digitaliseerimisega avarduvad ka psühholoogiliste rünnakute võimalused. See tähendab, et traditsiooniliste ja pikalt kasutatud meetodite (näiteks trükiajakirjanduse ja raadio) kõrvale kerkisid uued, digitaalsed vahendid. (Mägi ja Vitsut, 2008, lk 59) Tänapäeval on põhilised propagandakanalid järgmised:

- 1) massikommunikatsioonivahendid: televisioon, raadio, ajalehed-ajakirjad, teater, kino, videosalvestised;
- 2) informatsioonilis-propagandistliku suunitlusega erivahendid: lendlehed, valjuhääldid;
- 3) globaalsed arvutivõrgud ja internet;
- 4) virtuaalse reaalsuse loomise vahendid;
- 5) alaläise psühhosemantilise mõjutamise vahendid (stiimulid, mis püüavad sihikindlalt mõjutada inimese käitumist, mõtlemist või emotsioone. Seejuures on oluline, et inimene ei teadvustaks enda sees toimuvaid muutusi.);
- 6) kuulujutud. (Mägi ja Vitsut, 2008, lk 59)

Minu uurimistöö keskendub nimetatud propagandakanalitest kitsamalt ajakirjandusele, mis liigitub omakorda meediateksti ehk massikommunikatsioonivahendi alla.

Tekst kõige laiemas tähenduses on igasugusel kujul keeleline sõnum, mille eesmärk on informeerida vastuvõtjat. Enamasti peetakse aga teksti all kitsamalt silmas kirjalikku informatsiooni. (Aava ja Salumäe, 2013, lk 6) Ka selles uurimistöös käsitlesin tekstina kirjalikku materjali.

Meediatekst on igasugune tekstiline sisu, mis on loodud ja avaldatud mõne meediakanali (nt ajakirjandus, raadio, televisioon) abil. Meediateksti eesmärk võib olla nii uudiste edastamine, meelelahutuse pakkumine, publiku veenmine kui ka arvamuse kujundamine. Vastavalt sisule, tekstilisele vormile, formaadile ja keelekasutusele jaotatakse meediatekstid kolme žanrisse: tõsiasju rõhutavad, arvamust rõhutavad ja fantaasiat rõhutavad. (Aava ja Salumäe, lk 31) Minu uurimistöös on fookus uudistel ehk tõsiasju rõhutaval žanril.

Uudis on ajakirjanduse kontekstis tekst, mis annab avalikkusele objektiivse ülevaate hiljuti toimunud sündmusest ja selle arengust. Erapooletuse ja sõltumatus reeglist tulenevalt ei tohi uudis kallutada avalikku arvamust. See tähendab, et ajakirjanik peab esitama kontrollitud kallutamata fakte ning andma võrdset sõna kõikidele sündmusest osavõtnutele. Samas ei ole olemas faktiliselt täiesti puhast uudist, sest ka esitatud faktide valik, nende omavaheline tekstisisene hierarhia ja edastusviis võivad sisaldada autori hoiakut. Ajakirjanik peab kasutama ka hinnanguvaba kirjakeelt, mis ei mõjutaks kuidagi lugeja arvamust. Täielikku objektiivsust on keeleliselt aga keeruline saavutada, sest ka ajakirjanik peab kirjutama lähtuvalt mingist vaatepunktist. (Kasik, 2008, lk 50) Ajakirjanikud võivad kas tahtlikult või kogemata uudise neutraalsust taotleivate reeglite vastu eksida. Samas on just ajakirjanduslikel tekstidel tihti otsustav tähendus avaliku arvamuse loomisel. (Aava, 2003, lk 157)

1.2.2.1. Ajakirjanduse roll sõjas

Ajakirjandusel on infosõjas oluline roll. Soome sõjaväeteadlane Saara Jantunen on öelnud, et infosõja puhul ei lähtu ajakirjanikud enam demokraatlikust ideoloogiast ja ajakirjanduseetikast, mille kohaselt tuleb alati esitada tõeseid fakte ning anda kõikidele pooltele võrdne sõnaõigus. Teadlase sõnul võib kitsamalt just Venemaa puhul näha, kuidas infosõjas esindab ajakirjandus ainult kindla poliitilise eliidi agendat. (Ventsel, 2018)

Enne sõja alustamist on vaja veenda elanikkonda selle vajaduses, et saada piisavalt toetajaid ja kaasaminejaid. Hirmu, viha õhutamise ja osava sõnamänguga tekitatakse emotsionaalselt paks õhustik, mille varjus on palju kergem saavutada rahva poolehoid sõjategevusele, mis muidu hukka mõistetakse. Lisaks tsiviilisikutega manipuleerimisele on sõjapropaganda tõhus relv vastaste võitlusmoraali kahjustamiseks ja oma vägede sõjainnu tõstmiseks. Võimendades oma edusamme ning pisendades kaotusi, luuakse nii sõduritele kui ka tsiviilisikutele illusioon õnnestunud sõjategevusest, mis annab omakorda juurde enesekindlust, motivatsiooni ja usaldust valitsuse suhtes. (Aava, 2003, lk 145–146)

Sõja kajastamise meedias saab jagada nelja etappi.

1. Sõja alguses pannakse kohe paika konflikti pooled ning omadel ja vastastel tehakse rangelt vahet. Sõda ei nimetata sõjaks, vaid mõne muu sõjast kaugel oleva nimetusega.
2. Omasid näidatakse algusest peale võimalikult heas valguses, vastaseid põlastatakse ja tehakse maha.
3. Kõik edulood puhutakse suureks ja neid kajastatakse võimalikult palju.
4. Vaenlase teave surutakse maha seda eitades või sellest üle rääkides. (Aava, 2003, lk 146)

Sõjapropaganda levib enim meedia vahendusel, kus edastatakse moonutatud või välja mõeldud infot. Objektiivset teavet on seejuures sageli raske leida, sest sündmusi kajastatakse juba selgelt välja kujunenud seisukohtade vaatest. See tähendab, et meediaga kokkupuutuja hoiak on juba enne info tarbimist kindlal viisil häälestatud. (Aava, 2003, lk 146)

1.3. Venemaa invasioon Ukrainasse

Ukraina ja Venemaa konflikti eellugu ulatub 2013. aasta novembrisse, kui venemeelne president Viktor Janukovõtš otsustas peatada Euroopa Liiduga assotsieerumise- ja vabakaubanduslepingu allkirjastamist ettevalmistavad protsessid, lootes nii Venemaaga head majandussidemed säilitada. Janukovõtši tegevuse tagajärjel lahvatasid Ukraina pealinnas Kiievis massilised protestid, mida on hiljem hakatud nimetama Euromaidaniks („Euro“ viitab Euroopale ja „maidan“ Kiievi keskväljakule nimega Maidan, kus rahvaülestõusud toimusid). Vägivaldseks paisunud meeleavaldusi ei peatanud ka 2014. aasta alguses kehtestatud keeld protesteerida. (Eesti Rahvusringhääling, 2014)

2014. aasta veebruaris põgenes Viktor Janukovõtš Kiievist ning selle tagajärjel kukkus kokku ka valitsus. Pärast Janukovõtši põgenemist okupeerisid tundmatud relvastatud väed (nn rohelised mehikesed) Krimmi poolsaare. Venemaa eitas osalust Krimmis toimivas, kuigi lääs väitis vastupidist. Krimmi okupeerimise järel korraldati poolsaarel iseseisvusreferendum, mille tulemusena kuulutas Krimm end Ukrainast sõltumatuks ja väljendas soovi ühineda Venemaaga. Peagi tunnustas Venemaa Krimmi iseseisvust ja annekteeris poolsaare. 2014. aasta sündmuste järel on Krimmi poolsaar *de facto* Venemaa poolt okupeeritud, kuid kuulub *de jure* Ukraina koosseisu. Krimmi sündmustele järgnesid rahutused Ukraina ida- ja lõunaosas ning sõda Donbassis. (Eesti Rahvusringhääling, 2014) Vene agressioon Ukrainas äratas taas pinged Venemaa ja lääneriikide vahel.

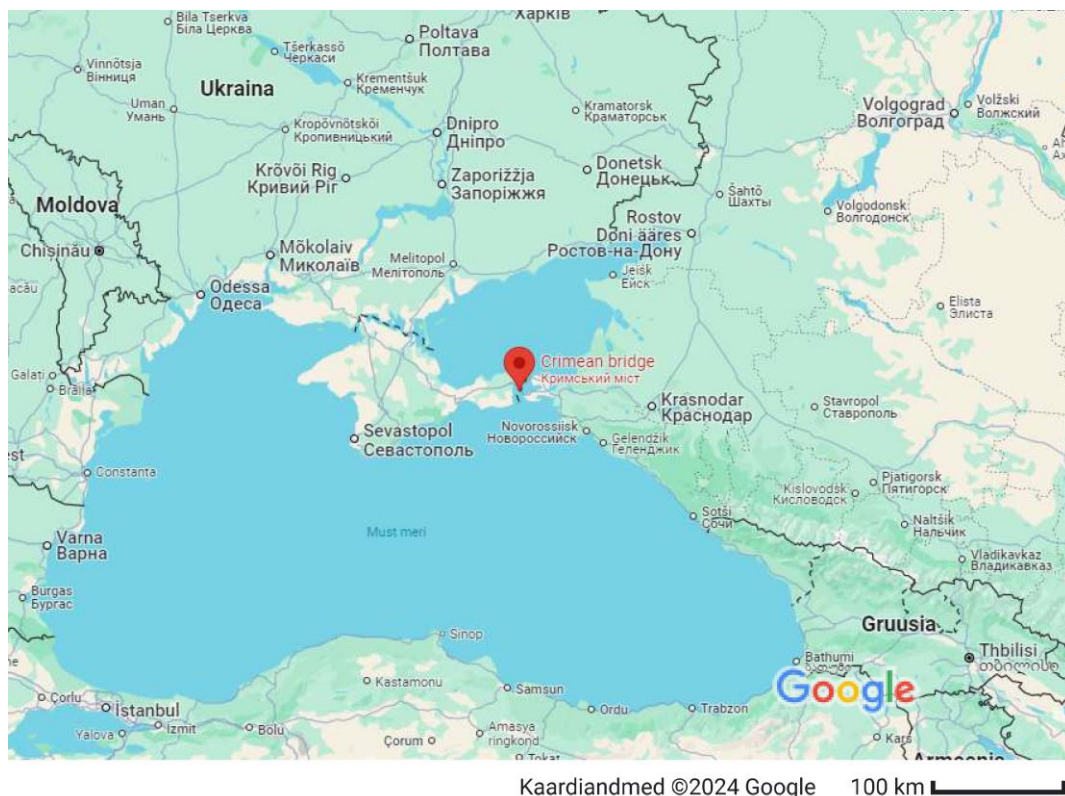
2022. aasta 24. veebruari varajastel hommikutundidel alustas Venemaa Ukraina vastu täiemahulist provotseerimata sõda. Venemaa president Vladimir Putin nimetas agressiooni „sõjaliseks erioperatsiooniks“, õigustades seda vajadusega Ukraina denatseerida ja

demilitariseerida (Eesti Rahvusringhääling, 2022). Vene invasiooni tegelik eesmärk on saavutada suurem kontroll Euroopa julgeolekukorralduse üle (Mackintosh, 2022).

Uurimistöö valmimise ajal 2024. aasta alguses oli invasioon kestnud kokku peaaegu kaks aastat. Ukraina on tõestanud läänele valmisolekut demokraatia eest võidelda ning Venemaa on jätkanud panuste tõstmist nii üleriikliku mobilisatsiooni kui ka tsiviilisikute pommitamisega. USA valitsusametnike hinnangul on Ukraina ja Venemaa kaotanud 2023. aasta suveks kahe peale kokku ligi 500 000 sõdurit. Sõjaliste kaotuste alla arvestatakse nii hukkunud, viga saanud, haiged, kinnipeetud, vangilangenud kui ka kadunuks jäänud isikud. (Eesti Rahvusringhääling, 2023)

1.4. Krimmi silla esimene plahvatus

Kertši väina sild ehk Krimmi sild on auto- ja raudteesild üle Kertši väina, mis ühendab Venemaa mandriosa Ukrainalt okupeeritud Krimmi poolsaarega (joonis 1). Sild, mille ehitust alustas Venemaa 2015. aastal, valmis lõplikult 2019. aastal. Tegemist on Euroopa pikima sillaga (19 km), mille kogumaksumus oli 3,6 miljardit dollarit. (Kent, 2023)

Joonis 1. Krimmi silla ehk Kertši väina silla asukoht kaardil (Google Mapsi kaardiandmed).

Krimmi silla esimene plahvatus (uurimistöö valmimise ajal (17.07.2023) leidis sillal aset veel üks plahvatus) toimus 2022. aasta 8. oktoobril Kertši väina ületaval silla maanteeosal, mis on

Kertšist umbes 6,5 km kaugusel. Plahvatuse tagajärjel süttisid raudteesillal olnud rongi kütusesisternid, hävis osaliselt autosild ning Vene meedia andmetel hukkus vähemalt kolm inimest. Venemaa nimetas sündmust kohe Ukraina terroriaktiks ning kõiki kaasosalisi terroristideks (Ritchie jt, 2022). Ukraina tunnistas plahvatuses osalust alles 2023. aasta juulis. Krimmi silla nii maantee- kui raudteeosa parandused said täielikult valmis 2023. aasta maikuus.

Krimmi silla plahvatus oli venelastele väga tugev moraalne löök, sest nende jaoks on tegemist strateegiliselt üliolulise ühendusteega – Krimmi sild on ainus maismaaühendus okupeeritud poolsaare ja Venemaa alade vahel. Seega hävis lisaks infrastruktuurile osaliselt Krimmi poolsaare ainus tsiviilelanike ja sõjaväeüksuste varustusliin. Silla kui peamise varustustee toimimise häirumine ohustab potentsiaalselt Vene vägesid terves Ukraina lõunaosas. Lisaks strateegilisele väärtusele on Krimmi sillal sümboolne väärtus. Vene riigiduumi narratiivis tähistab sild Krimmi „taasühendamist“ Venemaa mandriosaga ning see on üks Vladimir Putini võimusümbolitest. (Kent, 2023)

2. METOODIKA JA VALIM

2.1. Metoodika kirjeldus

Kasutan uurimistöös kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille puhul ei ole standardiseeritud sisuanalüüsi piiranguid. Kui standardiseeritud sisuanalüüsil on enamasti kvantitatiivne väljund, mille tõttu võib jääda tähelepanuta teksti sügavam tähendus, siis kvalitatiivne lähenemine võimaldab uurida just teksti latentset sisu ning autori kavatsusi, hoiakuid ja tekstilisi vihjeid. Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul ei pöörata tähelepanu tekstis esinevate nähtuste esinemissagedusele, kuid vajadusel antakse arvulistele väärtustele pseudokvantitatiivne hinnang (nt „mitte kunagi“, „üksikjuhtudel“). Lisaks saab kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul keskenduda teksti tõenäolisele tarbija seisukohalt olulisele infole. (Kalmus jt, 2015)

Kvalitatiivsel sisuanalüüsil on uurimismeetodina mitu eelist. Esiteks võimaldab kvalitatiivne meetod uurida tekstis harva esinevaid nähtusi, mis standardiseeritud sisuanalüüsi puhul jääksid tähelepanuta. Teiseks on kvalitatiivne sisuanalüüs tekstilähedane ehk uuritava materjali sisurikkust ja nüansse ei taandata arvulisteks väärtusteks. Kolmandaks saab kvalitatiivse meetodiga uurida sügavuti ja intensiivselt keelekasutust ning ridade vahele peidetud teksti. (Kalmus jt, 2015)

Kvalitatiivse analüüsi oluline osa on kodeerimine ehk teksti osadeks jaotamine nii, et selle põhjal saaks hiljem teha järeldusi. Kodeerimise esimene etapp on tekstidega tutvumine, mille käigus märgitakse ära tähtsamad tekstilõigud, laused või sõnad. Seejärel antakse esile tõstetud tekstilõigule kood ehk silt või märksõna. Paika pandud koodid jagatakse hiljem sarnasuse alusel kategooriatesse. Kodeerimise juhend on toodud lisas 1. Minu töö käigus loodud kodeerimistabelit vt lisast 5.

Eristatakse induktiivset, deduktiivset ja induktiivselt deduktiivset kodeerimist. Induktiivse ehk avatud kodeerimise korral tuletatakse koodid uuritavast materjalist ehk kodeerimisjuhend valmib empiirilise analüüsi käigus. Deduktiivse protsessi puhul tulenevad koodid varem kogutud teoreetilisest materjalist. Kolmas võimalus ehk induktiivselt deduktiivne lähenemine on mõlema kodeerimisvõtte kombinatsioon. (Kalmus jt, 2015) Selles uurimistöös kasutasin induktiivselt deduktiivset meetodit. See tähendab, et kodeerimistabelit tehes ja kategooriaid määrates võtan esialgu aluseks peamised kirjanduse põhjal sõnastatud propagandavõtted (juhikultus, dehumaniseerimine ja sildistamine, ajaloo manipuleerimine, suur vale, rahvuslus ja isamaa-armastus, lihtsuse reegel ja vastandumine) ning vajadusel täiendan propagandavõtete loetelu vastavalt enda valimist leitud ilmingutele.

Kvalitatiivne sisuanalüüs pole aga täiuslik meetod. Esiteks ei saa selle meetodiga erinevaid tekste omavahel täpsetel alustel võrrelda. Teiseks ei saa kvalitatiivse analüüsiga uurida suuri tekstikogumeid, seetõttu ei saa tulemuste põhjal väga suuri üldistusi teha. Kolmandaks on kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul oht, et uurija kogub tekstidest alateadlikult tõendusmaterjali

oma hüpoteesidele, see tähendab, et uurija võib olla analüüsitava materjali suhtes valiv. (Kalmus jt, 2015) Kui uurija kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodi puudusi teab, on tal võimalik neid ka arvestada.

2.2. Valimi kirjeldus

Propagandavõtete uurimisel keskendusin veebipõhisele ajakirjandusele, sest oma märgatava mõjuga avalikule arvamusele näevad propagandistid seda tõhusa platvormina oma sõnumite levitamiseks. Otsustasin kõikidest meediakanalitest kitsamalt uurida ajakirjandust, sest invasiooni puhkedes allutati Venemaa ajakirjandus täielikult valitsusele ning mitu sõltumatut ajalehte on sellest ajast peale kas tegevuse lõpetanud või jätkavad tööd eksilis (BBC, 2023).

Uuritav materjal on Venemaa ajalehe Rossiiskaja Gazeta veebiväljaandes ilmunud venekeelsed uudised ajavahemikus 08.–12.10.2022 (mõlemad kuupäevad kaasa arvatud) ning ajavahemikus 23.–27.10.2022 (mõlemad kuupäevad kaasa arvatud) (esitatud lisades 2 ja 3). Uuritava materjali seast on välja jäetud majandusrubriigi uudised, sest analüüsi käigus selgus, et need on üldjuhul neutraalsed ja sisaldavad ainult informatiivset teavet (näiteks rongiaegade muutumine plahvatuse tõttu). Kahte ajavahemikku eristab kaks nädalat. Mõlema ajavahemiku pikkus on viis päeva, sest uurimistöö käigus täheldasin, et propagandavõtted ja narratiivid hakkasid mõne päeva möödudes enamasti korduma. Sellise jaotuse eesmärk on näha, kas ja kuidas muutus Krimmi silla plahvatuse kajastus kahe nädala möödudes. Uurisin kõiki nimetatud ajavahemikes ilmunud artikleid, mis sisaldavad märksõna „Krömskii most“ (vene keeles „Крымский мост“) ehk „Krimmi sild“ ja milles kajastub Krimmi silla plahvatuse teema. Seejuures ei pidanud Krimmi silla plahvatus olema artikli keskne teema, vaid võib kerkida esile ühe õigustusena Venemaa sõjategevusele Ukraina vastu. Kokku oli selliseid uudiseid 121, millest 107 ilmusid esimeses ajavahemikus (lisa 2) ja 14 teises (lisa 3). Analüüsis näidetena kasutatud Rossiiskaja Gazeta uudised on toodud lisa 4 ja töö käigus koostatud uudiste kodeerimistabel lisa 5.

Uuritav ajakirjandusväljaanne on 1990. aastal asutatud ajakirjandusväljaanne Rossiiskaja Gazeta (vene keeles Российская газета), sest seda avaldab ja rahastab Venemaa valitsus ning sellel on juhtiv roll Venemaa meediamaastikul (Venemaa Föderatsiooni digitaalse arengu ..., 2021). See tähendab, et ajaleht on tõenäoliselt range tsensuuri all ja kirjutatu väljendab valitsuse propagandistlike seisukohti. Lisaks on Rossiiskaja Gazeta kättesaadav Eesti inforuumis, võimaldab lugeda aastataguseid artikleid ja on tasuta ligipääsetav. Suurbritannia rahvusliku ringhäälingu (edaspidi BBC) andmetel kasutab Venemaal interneti 124 miljonit inimest, mis moodustab 85% tervest Vene rahvastikust (BBC, 2023). See tähendab, et Rossiiskaja Gazeta on potentsiaalselt kättesaadav suurele osale Vene elanikkonnast. Ajalehe enda andmetel on Rossiiskaja Gazeta kõikidest Venemaa sotsiaalpoliitilistest päevalehtedest populaarseim. 2022. aasta statistika andmetel loeb

igapäevase paberlehe väljaannet keskmiselt 575 000 inimest ning 2023. aasta seisuga on ühe paberlehe tiraaž ligi 103 000 eksemplari. Neid andmeid esitades viitab Rossiiskaja Gazeta Vene meediuuringute ja reklaami jälgimise ettevõttele Mediascope. (Rossiiskaja Gazeta, 2020) Lisaks on Vene statistikaagentuuri Medialogia andmetel Rossiiskaja Gazeta riigis neljas tsiteerituim ehk enim viidatud meediaväljaanne (Medialogia, 2023). Mida populaarsem on uudis, seda rohkem seda erinevatel kanalitel ka tsiteeritakse. Iga nädal ilmub ka Rossiiskaja Gazeta Nedelja, mis võtab kokku ühe nädala uudised ning mille tiraaž on 3,2 miljonit (Venemaa Föderatsiooni digitaalse arengu ..., 2021). Venemaal esitatava statistika usaldusväarsust on aga keeruline kinnitada.

3. TULEMUSED JA ANALÜÜS

Analüüsi aluseks on võetud teooriaosas välja toodud levinuimad propagandavõtted. Peatükk on jagatud alapeatükkideks vastavalt artiklites esinenud propagandavõtetele. Igas alapeatükis analüüsisin, kas ja kuidas on Rossiiskaja Gazeta oma uudistes vastavat propagandavõtet Krimmi silla plahvatuse kontekstis rakendanud. Viimases alapeatükis selgitasin, kuidas nimetatud väljaande kajastus Krimmi silla esimesest plahvatusest kahe nädala möödudes muutus. See tähendab, et võrdlesin ajavahemikke 08.10.2022–12.10.2022 (107 artiklit) ja 23.10.2022–27.10.2022 (14 artiklit).

Järgmistes peatükkides on kõik artiklite pealkirjad ja tsitaadid tõlgitud inglise või vene keelest eesti keelde kasutades DeepL tõlkerakendust (<https://www.deepl.com/en/translator>) ja autori keeleoskust. Ukraina presidendi Volodõmõr Zelenskõi nime latiniseeritud kirjpilti on eristatud vastavalt sellele, kas selle aluseks on ukraina- või venekeelne versioon (vastavalt Zelenskõi või Zelenski).

3.1. Juhikultus

Uurimistöökäigus ei tuvastanud ma otseselt Krimmi silla plahvatuse kontekstis propagandavõttena juhikultust. See aga ei tähenda, et Rossiiskaja Gazeta juhikulutuse propagandavõtet üldse ei kasutata. Tõenäoliselt on seda võtet uudise kui tekstiliigi kontekstis keeruline rakendada.

3.2. Terminoloogiline propaganda

Terminoloogias esines erinevusi peamiselt Venemaa okupeeritud Ukraina alade nimetamises. Paljudel juhtudel nimetati Rossiiskaja Gazetas Krimmi poolsaart *Krimmi Vabariigiks* ning Sergei Valerievitš Aksjonovit (venemeelne poliitik, kes valiti 2014. aasta referendumiga annekteeritud Krimmi juhiks) *Krimmi Vabariigi juhiks*. Näiteks esinesid mõlemad nimetused 08.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Krimmi juht teatas Krimmi silla kahe haru kokkuvarisemisest“ järgmises lauses: „Krimmi Vabariigi juht Sergei Aksjonov on teatanud Krimmi silla kahe autovõlvi kokkuvarisemisest“ (Krõmova, 2022).

Nimetus *Krimmi Vabariik* viitab 2014. aastal aset leidnud Venemaa korraldatud Krimmi poolsaare ebaseaduslikule annekteerimisele, mis mõisteti rahvusvaheliselt hukka. Euroopa Liidu Nõukogu kirjutas 25. veebruaril 2022. aastal avaldatud pressiteates järgmiselt: „Euroopa Liit kordab, et ta ei tunnusta Krimmi ebaseaduslikku annekteerimist, mis on rahvusvahelise õiguse rikkumine, ja mõistab selle jätkuvalt hukka“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2022). Seega on Krimmi poolsaare nimetamine *Krimmi Vabariigiks* üldisele rahvusvahelisele arvamusele vasturääkiv poliitiline propaganda, mis väljendab ajakirjaniku seisukohta Krimmi

rahvusvahelise staatuse osas ning veenab seeläbi ka lugejat Venemaa okupatsiooni legitiimsuses. Termineid, mis väljendavad Ukraina alade kuulumist Venemaale, kasutati ka 2014. aastal ebaseaduslikult annekteeritud Luhanski ja Donetsk piirkondade kohta, nimetades neid *rahvavabariikideks* lühenditega DNR (Donetski Rahvavabariik) ja LNR (Luhanski Rahvavabariik). Samuti nimetati invasiooni alguses okupeeritud Ukraina linnasid Zaporizžjat ja Hersonit *Venemaa uuteks territooriumiteks*. Rahvusvaheline enamus ei toeta Venemaa okupatsiooni Ukraina aladel (Euroopa Liidu Nõukogu, 2022). Seega nimetades Ukraina alasid *rahvavabariigiks* või *uueks territooriumiks* on Rossiiskaja Gazeta eesmärk legitiimiseerida nimetatud linnade kuulumist Venemaale.

Näiteks esinevad kõik varem välja toodud nimetused 12.10.2022 avaldatud artikli „Lääs nimetab õhutõrjesüsteemide üleandmist Ukrainale peamiseks prioriteediks“ järgmises lõigus: „Need lubadused [2022. aasta kevadel antud USA presidendi Joe Bideni lubadus mitte saata Ukrainale raketisüsteeme, mis võivad tabada sihtmärke Venemaa territooriumil] ei tohiks siiski olla eksitavad. Ameerika Ühendriigid on juba teinud selgeks, et nad lubavad Kiievil kasutada lääne relvi sihtmärkide vastu nende piirkondade territooriumil, mis hiljuti Venemaaga ühinesid – DNR, LNR, Zaporizžja ja Hersoni piirkond“ (Dunajevski, 2022). Narratiiv nimetatud piirkondade kuulumisest Venemaale kajastub ka Vladimir Putini kõnes, mida 26.10.2022 vahendas omakorda Rossiiskaja Gazeta. Lõik Putini kõnest, kus narratiiv väljendub, on järgmine: „Donetski ja Luhanski rahvavabariikide, Zaporizžja ja Hersoni piirkonna elanikud väljendasid referendumi käigus kindlalt ja ühemõtteliselt oma tahet – nad tahavad olla koos Venemaaga. Jõustusid põhiseaduslikud seadused nelja uue piirkonna vastuvõtmisest Venemaa Föderatsiooni“ (Ot vseh rukovoditelei, 2022). Sellise narratiivi esinemine riigijuhi kõnes on oluline, sest totalitaarses ühiskonnas juhinduvad just selle järgi nii kõik ülejäänud ametivõimud kui ka riigi avalik meedia.

Paljudes artiklites viidati negatiivse alatooniga Ukraina valitsusele, nimetades seda kas pealinna järgi *Kiievi režiimiks* või presidendi Volodõmõr Zelenskõi järgi *Zelenski režiimiks*. EKI ühendsõnastikus defineeritakse sõna *režiim* järgmiselt: „riigis, ühiskonnas valitsev (range) süsteem, teatav äärmuslik valitsemisviis“ (EKI ühendsõnastik, 2023b). Terminit *režiim* kasutatakse nii igasuguste valitsemisviiside kirjeldamiseks kui ka viidates kitsamalt ebatavalisele või rahvusvahelisi inimõigusi eiravale riigikorrale. Ukraina valitsuse nimetamine *režiimiks* on osa Venemaa poliitilisest narratiivist, mille eesmärk on õhutada vaenulikku hoiakut Ukraina suhtes ja kujutada Ukraina valitsust negatiivsetes toonides. Nimetusega *režiim* saab ajakirjanik automaatselt häälestada lugeja Ukraina riigiparaadi suhtes negatiivselt mõtlema.

Üks näide, kus Ukrainat nimetati korduvalt *Kiievi režiimiks*, on 10.10.2022 Rossiiskaja Gazeta vahendusel avaldatud Vladimir Putini kõne julgeolekunõukogu istungil. Artikli pealkiri on eesti keelde tõlgituna „Vladimir Putin hoiatas Kiievit karmide vastumeetmete eest uute terrorirünnakukatsete korral“. Kokku kasutas Vladimir Putini seda fraasi oma kõnes kolmel

korral: „Seega on Kiievi režiim oma tegevusega seadnud end tegelikult samale tasemele rahvusvaheliste terroristlike rühmituste ja kõige vastikumate rühmitustega“; „Kiievi režiim on pikka aega kasutanud terroristlikke meetodeid“; „Tuleb kohe märkida, et ükski rakett ei kukkunud elamurajooni ja ei hävitanud kaubanduskeskust, kultuurimaja, turgu ega mööduvat bussi. Need tsiviilobjektid on loetletud põhjusega. Just neid objekte tabavad igapäevaselt raketid ja mürsud Kiievi režiimi kontrolli all olevalt territooriumilt Donbassis, Zaporizžjas ja Hersoni oblastis“ (Vladimir Putin ..., 2022).

Ukraina nimetamist *Zelenski režiimiks* esines näiteks 24.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Volodin: Zelenski kasutab tuumaterrori meetodeid, mis on jäänud muutumatuks bin Ladeni ajast saadik“. Artiklis vahendab Rossiiskaja Gazeta Vene riigiduumade esimehe Vjatšeslav Volodini sõnavõttu Telegrami kanalis (Venemaa suhtlusvõrgustik). Tsiteeritav lause, kus esineb terminoloogiline propaganda, on järgmine: „USA president ja Euroopa riikide juhid, kes annavad Zelenski režiimile rahalist ja sõjalist abi, muutuvad tuumaterrorismi sponsoriteks ja kaasosalisteks“ (Zamahina, 2022a).

Üksikujuhtudel nimetati NATO liikmesriike *NATO režiimideks*, sest Venemaa narratiivis kujutab endast suurt ohtu ka Põhja-Atlandi Lepingu Nõukogu. Näiteks esines see nimetus 08.10.2022 avaldatud artiklis „Venemaa välisministeerium kommenteeris Eesti avaldust Krimmi sillal tekkinud hädaolukorra kohta“. Artiklis tsiteeritakse Venemaa välisministeeriumi pressiesindaja Maria Zahharova Telegrami kanalis ilmunud postitust. Lõik artiklis on järgmine: „Neid sõnu [Eesti toonase välisministri Urmas Reinsalu Ukrainat toetavat sõnavõttu] kommenteerides kirjutas Venemaa välisministeeriumi pressiesindaja oma Telegrami kanalis: „Mõrv, sabotaaž, hävitamine, provokatsioonid ja lavastamine – kuritegelik loogika on NATO režiimid omavahel sidunud““ (Bušev, 2022a).

Negatiivse alatooniga käsitleti artiklites ka Ukraina meedia reaktsiooni silla plahvatusetele, mida nimetati *Ukraina retoorikaks*. Sõna *retoorika* on neutraalne termin, mis viitab oskuslikule keelelisele väljendusele nii suuliselt kui ka kirjalikult (EKI ühendsõnastik, 2023c). Poliitika- ja valitsemisõnastikus määratletakse sõna *retoorika* kitsamalt kui veenmiskunsti, mille olulised osad on loogilised argumendid, emotsionaalsus ning veenvus (Poliitika ja valitsemise sõnastik, 2023b). Samas ei kasutata sõna *retoorika* alati neutraalses tähenduses, vaid viidatakse strateegilisele ja manipulatiivsele keelekasutusele, mis ei toetu alati faktidele. Nimetades Ukraina narratiivi *Kiievi retoorikaks*, üritas Rossiiskaja Gazeta veenda esiteks lugejat selles, et Ukraina meedias esinevate väidete puhul oli tegemist mitteusaldusväärse keelelise strateegiaga, ning teiseks jätta muljet, et seda dikteerib Ukraina valitsus. Üks näide, kus väljendub sõna *retoorika* negatiivne kasutus, on 8. oktoobril ilmunud artikkel „Kiiev on muutnud oma retoorikat Krimmi silla hädaolukorra kohta pärast väljaandes The Washington Post ilmunud artiklit“ (Bušev, 2022b). Antud näites püüti jätta mulje, et *Kiievi retoorika* on ebakindel ning juhindub suuresti USA käskudest (The Washington Post on USA väljaanne).

Analüüsi käigus selgus, et kuigi vahetult pärast Krimmi sillal toimunud plahvatust nimetati toimunut pigem neutraalsete sõnadega, millel puudus süüdistav alatoon, näiteks *hädaolukord*, *tulekahju*, *intsident Krimmi sillal*, *plahvatus* või kirjutati pikemalt, et *süttisid kütusetsisternid*, viidati esimest korda Rossiiskaja Gazetas Krimmi sillal toimunud plahvatusele kui terroriaktile siiski juba plahvatuse päeval. Termin *terroriakt* viitab ebaseaduslikule ja vägivaldsele tegevusele, mis on tihti suunatud tsiviilelanikkonna vastu. EKI ühendsõnastikus defineeritakse sõna *terroriakt* kui vägivallategu, mille taga on poliitilised, sotsiaalsed või usulised eesmärgid. Näidetena on sõnastikus välja toodud pommiplahvatus, inimrööv ja mõrv. (EKI ühendsõnastik, 2023d) Kuigi Ukraina ründas Venemaale kuuluvat infrastruktuuri, mille tagajärjel hukkus tõesti vähemalt kolm inimest, tuleb märkida, et sild on kõige olulisem Venemaa mandriosa ja Krimmi poolsaart ühendav transporditee (vt joonis 1), mille abil veetakse rindele laskemoona, varustust, tehnikat ning sõdureid. Venemaa vägede varustus Ukraina lõuna- ja idaosas sõltub seega suuresti Krimmi sillast. (Gavin, 2023) Ukraina kaitseluure esindaja Andrii Jusov on lisaks öelnud, et igasugused logistikat puudutavad probleemid on täiendav mure okupantidele (ehk Vene sõjaväele), mis võib omakorda luua mitmeid eeliseid Ukraina kaitsejõududele (Pennington jt, 2023). Euroopa Liidu Nõukogu on varem nimetatud pressiteates mõistnud hukka ka Krimmi silla ehitamise ja raudteelõigu avamise ilma Ukraina nõusolekuta. Euroopa Liidu Nõukogu sõnul on need „järjekordsed katsed ebaseaduslikult annekteeritud poolsaart sunniviisiliselt Venemaaga liita ning nendega rikutakse veel enam Ukraina suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2022). Seega on ukrainlaste rünnak sillale pigem sõjalise infrastruktuuri häirimine kui terroriakt. Hilisemates artiklites nimetati plahvatust lisaks *terroriaktile* ka *diversiooniks* ja *kuritööks*. Mõlemad terminid on tugevalt negatiivse alatooniga ning rõhutavad asjaolu, et üks pool tegi teisele liiga. Näited, kuidas ülalnimetatud terminid artiklites esinesid, on toodud tabelis 4.

Kui Ukraina rünnakuid Venemaa okupeeritud territooriumil nimetati Rossiiskaja Gazetas valdavalt *terroriaktideks*, aga ka *humanitaarkatastroofi provotseerimiseks* ning *sabotaažiks*, siis Venemaa ulatuslikke pommitamisi Ukraina aladel nimetati *massiliseks tulistamiseks* või *massiliseks löögiks energiainfrastruktuuri vastu*. Samuti nimetatakse Venemaa invasiooni Ukrainasse *sõjaliseks erioperatsiooniks*, et pehmendada sõja olemust. Pehmendatud terminid aitavad luua narratiivi, et tegemist on erilise piiritletud operatsiooniga, mis võib olla vajalik riigi julgeoleku huvides. See aitab omakorda leida rahvalt laiemat toetust ning vältida seeläbi avalikkuse hirmu või ärevust sõja ees.

Tabel 4. Näited terminite kasutamise kohta Krimmi silla plahvatuse kajastamisel.

PLAHVATUSE NIMETUS	NÄIDE ARTIKLIST	ARTIKLI ILMUMISE KUUPÄEV, PEALKIRI JA AUTOR
tulekahju	„8. oktoobri hommikul toimus tulekahju Krimmi sillal: Krimmi raudtee teatel registreeriti tulekahju kaubarongi tagaosas, mille järel osa vaguneid viidi välja Kertši jaama.“	08.10.2022 „Krimmi juhi nõunik: poolsaar on varustatud kütuse- ja toiduvaredega“ Anastasija Selivanova
hädaolukord	„Venemaa president Vladimir Putin on saanud teateid seoses hädaolukorraga Krimmi sillal ja käskis moodustada valitsuskomisjoni, et selgitada välja hädaolukorra põhjused.“	08.10.2022 „Putin andis pärast Krimmi sillaõnnetust korralduse moodustada valitsuskomisjon“ Anastasija Selivanova
süttis kütusetsistern, põleb kütusetsistern	„Krimmi sillalõigul põleb kütusetsistern.“	08.10.2022 „Krimmi sillal süttis kütusetsistern põlema“ Anastasija Selivanova
plahvatus	„Valvekaamera on jäädvustanud Krimmi sillal toimunud plahvatuse hetke, mille tagajärjel varisesid kokku kaks autovõlvi.“	08.10.2022 „Krimmi sillal toimunud plahvatuse hetk jäädvustatud videole“ Autorit ei ole nimetatud
intsident Krimmi sillal	„Krimmi sillal toimunud intsident ei mõjutanud eriooperatsioonis osalevate Vene vägede rühmituse varustamist.“	08.10.2022 „Krimmi sillal toimunud intsident ei mõjutanud eriooperatsioonis osalevate Vene vägede rühmituse varustamist“ Ivan Petrov
terroriakt	„Me vajame kättemaksu kõigile neile, kes planeerisid, tellisid ja viisid läbi terrorirünnaku Krimmi sillal.“	08.10.2022 „Sõjaekspert Igor Korotšenko: pärast Krimmi sillaõnnetust ei ole enam „punaseid jooni““ Igor Korotšenko
diversioon	„„See on terrorirünnak ja diversioon, mille on toime pannud kuritegelik Kiievi režiim, selles ei ole kahtlust ja selles ei olnud kahtlust,“ ütles Medvedev.“	10.10.2022 „Medvedev: ainult terroristide hävitamine võib olla vastus Krimmi silla rünnakule“ Julia Rjabinina
kuritöö	„Ta [Vene vang] juhtis tähelepanu asjaolule, et Kiiev rõõmustas avalikult selle terrorirünnaku üle ning Ukraina ametnikud nautisid avalikult seda kuritegu.“	26.10.2022 „Endine DNR-i vang räägib Ukraina vangivalvuri heameelest Krimmi silla plahvatuse üle“ Julia Rjabinina

Venemaa narratiivi erinevus Ukraina ja Venemaa rünnakute nimetuses esineb näiteks 23.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Ukraina energiaministeerium teatas, et pärast sõjalise erioperatsiooni algust on Ukraina kaotanud 90% tuuleenergiast ja kuni 50% päikeseenergiast“. Artiklis on järgmine lõik: „Ukraina energeetikaministri avaldused tulid pärast seda, kui Vene väed alustasid Ukraina energiainfrastruktuuri massilist tulistamist. [-] Hiljem täpsustas Venemaa juht, et massiivseid täppisrelvadega rünnakuid Ukraina energia-, sõjaväe- ja kommunikatsiooni infrastruktuuri vastu jätkatakse, kui Kiiev jätkab terrorirünnakute sooritamist Venemaa territooriumil“ (Selivanova, 2022a). Selle näite puhul esineb terminoloogiline propaganda juba ka pealkirjas, kus Venemaa agressiooni nimetatakse pehmendavalt *sõjaliseks erioperatsiooniks*.

Venemaa rünnakute leebemat nimetamist esines näiteks ka 10.10.2022 avaldatud artikli „Senaator Bondarev nimetas Ukraina kriitilise infrastruktuuri vastu suunatud lööke hädavajalikuks sammuks“ pealkirjas ja sisulõigus: „Massiivsete täppislöökide andmine vaenlase kriitilisele infrastruktuurile kiirendab sõjalise erioperatsiooni lõppu ja päästab palju inimesid. See on sunnitud samm, mille Venemaa on astunud, püüdes meeleheitlikult Ukraina valitsust mõistusele kutsuda“ (Iljina, 2022). Selles näites nimetati Venemaa ulatuslikke pommitamisi Ukraina aladel pehmendavalt *massiivseteks täppislöökide andmiseks vaenlase kriitilisele infrastruktuurile*.

Ukraina rünnakute nimetamist *humanitaarkatastroofi provotseerimiseks* esines näiteks 24.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Volodin: Zelenski kasutab tuumaterrori meetodeid, mis on jäänud muutumatuks bin Ladeni ajast saadik“. Artiklis tsiteeritakse Venemaa riigiduumas esimehe Vjatšeslav Volodini sõnavõttu järgmiselt: „Ta märkis, et Kiievi režiim on andnud tuumateadlastele korralduse luua „räpane pomm“ ning jätkab ka tuumaelektrijaamade kriitilise infrastruktuuri – Zaporizžja ja Kurski – tulistamist, provotseerides humanitaarkatastroofi“ (Zamahina, 2022b). Ukraina rünnakuid nimetas *terrorirünnakuteks* ja *sabotaažikatseks* Venemaa president Vladimir Putin, kelle kõnet Sõltumatute Riikide Ühenduse ees tsiteeriti 26.10.2022 avaldatud artiklis „Putin kutsus üles maksimaalselt kaitsma kodanike massikogunemise kohti“. Lõik, kus Ukraina plahvatusi nimetatakse *sabotaažikatseks*, on järgmine: „Terrorirünnak Krimmi sillal, sabotaažikatsed Kurski tuumaelektrijaamas ja paljud teised intsidendid näitavad, et kriitilise tähtsusega transpordi- ja energiainfrastruktuuri suhtes tuleb võtta rangemaid julgeolekumeetmeid“ (Lauhina, 2022).

3.3. Kontekstist väljarebimine

Rossiiskaja Gazetas rebiti kontekstist välja või moonutati nii lääne ajakirjanduses esitatud infot kui ka Ukraina ametivõimude sotsiaalmeediapostitusi.

3.3.1. Lääne ajakirjanduses toodud info moonutamine

Uurimistöö käigus tuli välja, et tõenäoliselt mõjuvaks peetav propagandavõte Rossiiskaja Gazetas on lääne ajakirjandusest võetud tsitaatide kontekstist välja võtmine, moonutamine ja Venemaa riigiduumi narratiivi sobitamine. See tähendab, et tsitaadist jäetakse Venemaad halvustav osa välja, et varjata enese kahjuks rääkivaid väiteid, ning kasutatakse vaid lauseid, mis näitavad Venemaad heas valguses. Teistel juhtudel manipuleeritakse väidetega nii, et jääks mulje, nagu lääs toetab Venemaa rünnakuid. Mõnel juhul ei ole võimalik tsitaati kontrollida, sest Rossiiskaja Gazeta ei viita, mis kuupäeval ja millises artiklist tsitaat on võetud.

Minu uurimistöö kontekstis tsiteeriti Rossiiskaja Gazetas enim USA väljaandeid The New York Times (NYT), The Washington Post (WP), Cable News Network (CNN) ning Suurbritannia ajalehti The Guardian, Reuters, The Economist ning Financial Times. Oluline on märkida, et kõik nimetatud on mainekad ning sõltumatud ajakirjandusväljaanded, millest paljusid tsiteeritakse ka Eesti ajakirjanduses. Kuna Krimmi silla plahvatuse kohta võttis sõna toonane Eesti välisminister Urmas Reinsalu, tsiteeriti Rossiiskaja Gazetas ka Eesti uudisteportaali Delfi.

Üks näide, kuidas Rossiiskaja Gazeta tsiteerib vaid Venemaa kasuks rääkivaid löike, on 25.10.2022 avaldatud artikkel „Ajaleht The Economist nimetab Venemaa raketirünnakuid Ukraina elektrivõrgule arukaks ja tõhusaks“. Artiklis tsiteeritakse Suurbritannia ajalehes The Economist 24.10.2022 avaldatud artiklit, mille pealkiri on „Ukraina kiirustab, et takistada Venemaad oma elektrivõrku hävitamast“. Rossiiskaja Gazeta artiklis on järgmine lõik: „Venemaa relvajõudude löögid Ukraina energiavõrkudele näivad pädevad ja tõhusad, Venemaa sõjaväe valitud sihtmärgid ei ole juhuslikud. Seda väidab ajakiri The Economist, kes küsitles valdkonna eksperte“ (Selivanova, 2022b). Rossiiskaja Gazeta artiklis esinevale väitele järgnev tsitaat ajalehest The Economist on järgmine: „Püüdlused elektrienergia katkestamiseks Ukrainas tunduvad pädevad ja tõhusad“ (Selivanova, 2022b). Tegelikult jäetakse aga lause esimene pool tsiteerimata, sest see on Venemaa suhtes halvustav. Terve lause ajalehes The Economist on järgmine: „Ja kuigi Venemaa invasioon on halvasti planeeritud, kehvasti teostatud ja ilma selgete eesmärkideta, näib Venemaa püüd Ukraina tuled välja lülitada pädeva ja tõhusana“ (The Economist, 2022).

Veel üks näide, kuidas Rossiiskaja Gazeta võtab lääne ajakirjanduse lauseid kontekstist välja, on 09.10.2022 avaldatud artikkel pealkirjaga „Valge Maja ütleb, et USA soovib Ukraina konflikti lõppu“. Artiklis tsiteeritakse Ameerika Ühendriikide Kaitseministeeriumi pressiesindajat konradmiral John Kirbyt. Lõik Rossiiskaja Gazeta artiklis, kus esineb tsitaat, on järgmine: „Washington soovib, et konflikt Ukrainas lõppeks võimalikult kiiresti ja pooldab üleminekut praeguse olukorra diplomaatilisele lahendamisele. Selle avalduse tegi USA riikliku julgeolekunõukogu strateegilise kommunikatsiooni koordinaator John Kirby. „On vaja, et mõlemad pooled saaksid maha istuda ja kokku leppida,“ ütles USA ametnik, keda tsiteeris

Reuters. Tema sõnul tuleks probleemile leida lahendus rahumeelselt ja diplomaatiliselt. Samas rõhutas Kirby, et USA võimud jätkavad Kiievi režiimi toetamist“ (Lenin, 2022).

Sellest Rossiiskaja Gazeta artiklis avaldatud lõigust jääb mulje, et USA soovib lihtsalt kiiret ja rahumeelset lõppu konfliktile. Lisaks tundub, nagu John Kirby oleks Ukrainat nimetanud Kiievi režiimiks. Tegelikult olid John Kirby sõnad, mida väljaanne Reuters vahendas, järgmised: „Ma võin teile öelda, et härra Putin alustas seda sõda ja härra Putin võiks selle täna lõpetada – lihtsalt viies oma väed riigist välja. Tema on see, kes otsustas seda konflikti alustada, tema otsusel võib see ka lõppeda. [-] Juhtuma peab see, et mõlemad pooled saavad istuda maha ja pidada läbirääkimisi ning leida sellest väljapääs rahumeelselt ja diplomaatiliselt. Härra Putin ei ole näidanud mingeid märke, null, mitte ühtegi, et ta on valmis seda tegema. Tegelikult, hoopis vastupidi, kutsudes kokku sadu tuhandeid reserviste, annekteerides poliitiliselt või vähemalt püüdes annekteerida neli Ukraina piirkonda, näitab ta igati, et ta kahekordistab oma tegevust, et ta tahab jätkata seda sõda, mistõttu, ausalt öeldes, me oleme ukrainlastega peaaegu iga päev ühenduses ja jätkame neile julgeolekuabi andmist“ (ABC News, 2022). Lisaks jättis Rossiiskaja Gazeta mainimata, et Kirby sõnul on just Vladimir Putin see, kelle tõttu on võimatu lõpetada konflikt rahumeelselt ja diplomaatiliselt.

Näide, kuidas Rossiiskaja Gazeta tsitaati ei ole võimalik kontrollida, on 09.10.2022 avaldatud artikkel pealkirjaga „The New York Times juhtis tähelepanu Kiievi süüle Krimmi silla õnnetuses“. Artikkel koosneb kahest lühikesest lõigust, millest üks on järgmine: „The New York Times kirjutab, et Krimmi sillal toimunud plahvatuse korraldasid Ukraina julgeolekuteenistused, ning viitasid nimetamata Ukraina ametnikule“ (Bušev, 2022). Seejuures puudub täpsem info, millisest NYT artiklist tsitaat on võetud.

Näide, kuidas Rossiiskaja Gazeta manipuleerib lääne meediaväljaannetes esinenud väidetega, on 08.10.2022 avaldatud artikkel pealkirjaga „Krimmi sillal toimunud plahvatusest sai lääne meedias teema number üks“. Pikas Rossiiskaja Gazeta artiklis, kus kirjeldatakse plahvatuse käsitlust lääne väljaannetes, on järgmine lause: „Erinevate [lääne] väljaannete ajakirjanikud märgivad, et Krimmi sillast on saanud hiilgav inseneriehitus, Euroopa pikim sild ja üks poolsaare Venemaa koosseisu tagasituleku sümbol“ (Kogalov, 2022a). Kuigi lääne meediaväljaannetes mainitakse sageli Krimmi silla ehituse kallidust (hinnanguliselt 3,7 miljardit dollarit) ning märkimisväärset pikkust (19 km), on Rossiiskaja Gazeta esitatud väide moonutatud. Nii Euroopa Liit kui ka USA kuulutasid 2018. aastal Krimmi silla ehitamise ebaseaduslikuks ning seostavad seda 2014. aastal toimunud Krimmi poolsaare annekteerimisega, mida mõlemad samuti ei tunnusta (Ritchie, 2022). Paljudes lääne meediaväljaannetes käsitletakse seetõttu Krimmi silda vastuolulise infrastruktuurina, millel on märkimisväärne väärtus Venemaa presidendile Vladimir Putinile. Näiteks kirjeldatakse 08.10.2022 ilmunud CNN-i artiklis Krimmi silda järgmiselt: „2014. aasta veebruaris hõivasid kamufleeritud väed tunnusmärgita Venemaa eriüksused välgoperatsiooni käigus Krimmi

poolsaare. Esialgu eitas Venemaa enda osalust selles operatsioonis. Hiljem tunnistas ta, et „väikesed rohelised mehikesed“ olid tõepoolest Venemaa üksused. Lääs reageeris kiiresti [Venemaad] halvavate majandussanktsioonidega. Venemaa ehitas pärast anneksiooni silla, kulutades selleks hinnanguliselt 3,7 miljardit dollarit. Laupäeval [08.10.2022] tekitatud kahju on Moskva jaoks psühholoogiline löök – sild oli füüsiline väljendus Putini eesmärgist siduda Ukraina Venemaaga“. Seega tsiteerib Rossiiskaja Gazeta silla kohta vaid võimaliku kiitusena kõlavaid väited, näiteks silla maksumuse ja pikkuse kohta, kuid ignoreerib täielikult tugevat rahvusvahelist kriitikat, mis kajastub samuti paljudes lääne väljaannetes. Lisaks jääb Rossiiskaja Gazeta artiklis olevast sõnastusest („üks poolsaare Venemaa koosseisu tagasituleku sümbol“) mulje, et lääne väljaannete arvates peakski Krimmi poolsaar kuuluma Venemaale. Tegelikult rõhutatakse paljudes lääne väljaannetes, nagu ka ülaltoodud CNN-i näites, miks sild on oluline just Venemaale.

3.3.2. Ukraina sotsiaalmeediapostitustega manipuleerimine

Analüüsi käigus selgus, et Rossiiskaja Gazetas manipuleeriti lisaks lääne ajakirjandusväljaannetele Ukraina ametivõimude sotsiaalmeediapostitustega. Oluline on mainida, et tsiteeriti just neid postitusi, kus Ukraina ametivõimud väljendasid rõõmu Krimmi sillal toimunud plahvatuse üle. Postituste positiivne suhtumine Krimmi silla plahvatusse andis Rossiiskaja Gazeta ajakirjanikele põhjust väita, et Ukraina on ametlikult rünnaku omaks võtnud. Tegemist on eksitava väitega, sest Ukraina julgeolekuteenistus võttis 08.10.2022 Krimmi sillal toimunud plahvatuse eest ametlikult vastutuse alles 2023. aastal juulis (Gecsoyler jt, 2023).

Minu uurimistöös kontekstis tõsteti Rossiiskaja Gazeta artiklites korduvalt esile Ukraina presidendikantselei ülema nõuniku Mõhhailo Podoljaki ning Ukraina kaitseministeeriumi postitusi suhtlusvõrgustikus Twitter. Mõhhailo Podoljaki 08.10.2022 avaldatud postitus suhtlusvõrgustikus Twitter (vt joonis 2) oli eesti keelde tõlgituna järgmine: „Krimm, sild, algus. Kõik ebaseaduslik tuleb hävitada, kõik varastatu tuleb Ukrainale tagasi anda, kõik Venemaa poolt okupeeritud tuleb välja saata“. Ukraina kaitseministeeriumi postitus (vt joonis 3) ilmus samuti 08.10.2022 ning oli eesti keelde tõlgituna järgmine: „Kaks kurikuulsat Venemaa võimu sümbolit, raketiristleja Moskva ja Kertši sild, on hävinenud. Mis on järgmiseks, venelased?“ (Podoljak, 2022).

Михайло Подольак ✓

@Podolyak_M

Crimea, the bridge, the beginning. Everything illegal must be destroyed, everything stolen must be returned to Ukraine, everything occupied by Russia must be expelled.

Joonis 2. Kuvatõmmis Ukraina presidendikantselei ülema nõuniku Mõhhailo Podoljaki 08.10.2022 avaldatud postitusest (Podoljak, 2022)

Defense of Ukraine ✓
@DefenceU

The guided missile cruiser Moskva and the Kerch Bridge – two notorious symbols of russian power in Ukrainian Crimea – have gone down. What’s next in line, russkies?

10:40 AM · Oct 8, 2022

Joonis 3. Kuvatõmmis Ukraina kaitseministeeriumi 08.10.2022 avaldatud postitusest suhtlusvõrgustikus Twitter (Defense of Ukraine, 2022)

Mõlemaid postitusi tsiteeriti Rossiiskaja Gazetas esimest korda 08.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Ukraina presidendi kantselei kommenteeris hädaolukorda Krimmi sillal“. Postituste tsiteerimisele järgnes artiklis lause „Kiievi ametivõimud on võtnud avalikult vastutuse Krimmi sillal toimunu eest“ (Merkulov, 2022a). Seda, et Ukraina on ametlikult rünnaku omaks võtnud, ei saa aga postituste põhjal tegelikult väita. Podoljaki sõnavõtu puhul võib küll välja lugeda tema isikliku seisukoha Krimmi silla plahvatuses osas, aga see ei peegelda Ukraina ametlikku seisukohta ega vastutuse võtmist Krimmi sillal toimunud plahvatuse eest. Pigem viitab Podoljak Venemaa illegaalsele tegevusele Ukraina territooriumil, mille ta hukka mõistab. Ukraina kaitseministeeriumi postituse puhul tuleb aga märkida postituses esinevat kõneviisi (inglise keeles „*have gone down*“ ehk „on hävinenud“), mille puhul ei anta tegelikult selgelt märku, kes plahvatuse korraldas. See on näide propagandavõttest, kus vastaspoole autoriteetide sõnavõttudest jäetakse vale mulje nii, et need toetaks Venemaa retoorikat.

3.4. Dehumaniseerimine ja sildistamine

Üks Rossiiskaja Gazeta enimkasutatud propagandavõtte oli ukrainlaste, Ukraina valitsuse ja Volodõmõr Zelenskõi dehumaniseerimine. Riigi elanikkonna üldistamine ühe sildi alla viib teksti tarbija ebaõiglaste järeldusteni Ukraina suhtes. Kõik sildid, mis artiklites esinesid, on väga tugeva negatiivse varjundiga, mõjuvad dehumaniseerivalt ning on suunatud tekitama negatiivseid konnotatsioone. Tabelis 5 on välja toodud erinevad sildid, mida Rossiiskaja Gazetas Ukraina ja ukrainlaste nimetamisel kasutati.

Tabel 5. Rossiiskaja Gazetas esinenud näited ukrainlaste dehumaniseerimisest.

SILT	SILDI ESINEMINE ARTIKLIS	ARTIKLI ILMUMISE KUUPÄEV, PEALKIRI JA AUTOR
terroristlik	„„Kiievi režiimi reaktsioon tsiviilinfrastruktuuri hävitamisele näitab tema terroristlikku olemust,“ kirjutas diplomaat [Maria Zahharova] oma Telegram-kanalis.“	08.10.2022 „Zahharova: Kiievi võimude reaktsioon Krimmi silla hädaolukorrale annab tunnistust nende terroristlikust olemusest“ Aleksei Merkulov
radikaliseeruv	„„/.../ Ukraina ühiskonna pidev radikaliseerumine, Ukraina armee sõjaline väljaõpe ja relvastamine tõendavad, et Washington valmistub sihipäraselt oma peamiseks lahinguks – rünnakuks Venemaa vastu,“ märkis ta [ekspert].“	09.10.2022 „Bosnia ja Hertsegoviina ekspert Galijašević: Krimmi sillal toimunud plahvatus on rahvusvaheline terrorismiakt, mille taga on lääs“ Aleksander Borisov
neonatsid	„Neonatsid [viide ukrainlastele] kasutavad avalikult terroristlike meetodeid, saboteerivad elutähtsaid rajatisi ja üritavad mõrvata kohalike võimude esindajaid.“	26.10.2022 „„Kõikide föderatsiooni oblastide juhtidelt nõutakse kooskõlastatud tegevust, valmisolekut kiirete ja kontrollitud otsuste tegemiseks.“ Vladimir Putin allkirjastas dekreedid uute piirkondade sõjaseisukorra ja piirkondade juhtide täiendavate volituste kohta“ Rossiiskaja Gazeta vahendas Vladimir Putini kõnet
natsid	„„Ukraina valitsus, mida võib võrrelda natsistliku poliitilise režiimiga, kujutab Venemaale pidevat, otseselt ja selget ohtu,“ ütles ta [Dmitri Medvedev].“	10.10.2022 „Medvedev: Venemaa eesmärk peaks olema Kiievi režiimi lammutamine“ Tatjana Zamahina
Ukrainlaste võrdlemine Hitleri, ukraina rahvuslaste liidri Stepan Bandera ja bandiitidega	„Nagu nende ideoloogilised eelkäijad – Bandera, Hitleri kaasosalised, püüavad ukrainlased luua bandiitide põrandaalust, saates sabotaazirühmi meie territooriumile.“	26.10.2022 „„Kõikide föderatsiooni subjektide juhtidelt nõutakse kooskõlastatud tegevust, valmisolekut kiirete ja kontrollitud otsuste tegemiseks.“ Vladimir Putin allkirjastas dekreedid uute piirkondade sõjaseisukorra ja piirkondade juhtide täiendavate volituste kohta“ Rossiiskaja Gazeta vahendas Vladimir Putini kõnet
Ukraina võrdlemine radikaalsete islamistidega	„Kiiev on muutunud täpselt samasuguseks terroristlikuks nagu näiteks Venemaal keelatud Islamiriik, kes kasutab enesetaputerorismi.“	08.10.2022 „Mis on teada Krimmi sillal toimunud intsidendi kohta?“ Ivan Egorov
USA koloonia	„„Ukraina on NATO poolt okupeeritud. Riigist on saanud USA koloonia,“ ütles ta [Volodin].“	26.10.2022 „Volodin: Ukraina on kaotanud võime eksisteerida riigina“ Tatjana Zamahina

Rossiiskaja Gazetas kasutatud siltide põhjal võib väita, et venelaste eesmärk on edendada narratiivi, kus Ukraina kujutab endast tõsist ohtu Venemaale, mitte vastupidi. Luues paralleelele ajalooliselt tuntud rühmituste või isikutega, keda ka rahvusvaheliselt seostatakse

eelkõige inimsusevastase kuritegudega, ning korrates neid võrdlusi artiklist artiklisse, proovitakse Ukrainast manada väga äärmusliku ning ohtliku riigi pilt. Sellisele narratiivile toetudes saab Venemaa aga hiljem õigustada sissetungi Ukrainasse, sest oma riigi kaitsmine *terroristide*, *bandeeralaste* ning *natside* eest mõjub veenva põhjusena sõjalise jõu kasutamiseks. Samuti muudavad dehumaniseerivad nimetused Ukraina rahva Rossiiskaja Gazeta tarbija silmis ebainimlikuks seltskonnaks, kelle vastu ei saa ega tohigi sümpaatiat tunda.

Kõikide siltide ja võrdluste kasutamisel Rossiiskaja Gazetas on ka kindel põhjus. Ukrainlaste nimetamine *Bandera kaasosalisteks* viitab teise maailma sõja ajal Ukraina rahvuslaste ja Venemaa-vastaste liidriks saanud Stepan Banderale. Kui Ukrainas nähakse Stepan Banderat iseseisvuse ja omariikluse eest võitlejana, siis Venemaa narratiivis tuntakse teda natsi ja äärmuslasena. (Kotšinev, sa) Rossiiskaja Gazetas esinenud ukrainlaste nimetamine *bandeeralasteks* või *Bandera kaasosalisteks* viitab venelaste narratiivis seega natsistlikule ja äärmuslikule rahvale. Nende märksõnadega seostuvad aga enamasti massimõrvad ja genotsiidid. Samasuguseid seoseid kutsuvad esile ka nimetused *Hitleri kaasosalised*, *neonatsid* ja *natsid*. Negatiivseid konnotatsioone tekitab ka Ukraina võrdlus radikaalsete islamistidega, sest neid seostatakse mitme üle maailma tuntud terroriaktiga, näiteks 2001. aasta 11. septembri terrorirünnakud Ameerika Ühendriikide vastu või 2015. aastal aset leidnud Pariisi terrorirünnakud.

Ukraina nimetamine USA kolooniaks on teistest siltidest natuke erinev. See silt ei rõhuta niivõrd terroristlikke ja vägivaldseid tegusid, kui viitab külma sõja ajal alguse saanud tugevale vastasseisule kahe üliiriigi vahel. EKI ühendsõnastikus defineeritakse sõna *koloonia* järgmiselt: „[kolonialismiajastul] maa või territoorium, mille tugevam riik on allutanud ning mida ta ära kasutab“ (EKI ühendsõnastik, 2023e). Selle sildi põhjal võib järelikult väita, et Venemaa näeb enda tegeliku vastasena Ameerika Ühendriike, kes kasutab Ukrainat käepikendusena.

Ukraina rahvusest tõsteti üksikisikuna esile president Volodõmõr Zelenskõi, keda võrreldi rahvusvaheliste terroristidega ning konkreetsemalt islami radikaali Osama bin Ladeniga. Sellega püüab Rossiiskaja Gazeta luua arvamust, et Zelenskõi ei sobi juhtima Ukraina riiki ning rahvas peaks valima endale venemeelse ning seeläbi Venemaa narratiivis ka terrorismi tauniva valitsuse. Mõlemaid võrdlusi kasutas näiteks Venemaa riigiduumi esimees Vjatšeslav Volodin. Võrdlus rahvusvaheliste terroristidega esines 11.10.2022 avaldatud artikli nii pealkirjas kui sisus. Need on vastavalt „Volodin: Zelenski on astunud rahvusvaheliste terroristide ridadesse“ ning „Samal ajal on Ukraina president, andes korraldusi terroriaktide sooritamiseks, liitunud rahvusvaheliste terroristide ridadesse, lisas kõneleja [Volodin].“ (Zamahina, 2022a). Paralleel loodi Zelenskõi ja Osama bin Ladeni vahel ka 24.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Volodin: Zelenski kasutab tuumaterrori meetodeid, mis on

jäänud muutumatuks bin Ladeni ajast saadik“ (Zamahina, 2022b). Sarnase sisuga lause esines samal kujul ka artikli sisus.

3.5. Ajalooga manipuleerimine

Uurimistöö käigus selgus, et Rossiiskaja Gazeta ajalooliste manipulatsioonide läbiv joon oli tegelikult Venemaa korraldatud rünnakutes Ukraina süüdistamine. Valesüüdistused andsid propagandistidele võimaluse edendada narratiivi, et Venemaa peab kaitsma ennast *ohhtliku* Ukraina eest. Rohket ajalooliste faktide moonutamist esines Vladimir Putini 10.10.2022 peetud kõnes, mida Rossiiskaja Gazeta vahendas ja tsiteeris uuesti ka hilisemates artiklites. Ajalooliste faktidega manipuleerimise näide on järgmine:

„Samuti on ilmselge, et terrorirünnaku [Krimmi silla plahvatus] tellijad, korraldajad ja toimepanijad on Ukraina eriteenistused. Kiievi režiim on juba ammu kasutanud terroristlike meetodeid. Näiteks on mõrvatud avaliku elu tegelasi, ajakirjanikke ja teadlasi nii Ukrainas kui ka Venemaal. Näiteks on juba kaheksa aastat pommitatud Donbassi linnu. Näiteks on korraldatud tuumaterroori aktid, ma pean silmas raketi- ja suurtükirünnakuid Zaporizžja tuumaelektrijaamale. [-] Seega on Kiievi režiim oma tegevusega seadnud end tegelikult samale tasemele rahvusvaheliste terroristlike ja muude kõige vastikumate rühmitustega. Selliseid kuritegusid on lihtsalt võimatu vastuseta jätta.“ (Vladimir Putin ..., 2022)

Järgnevalt on välja toodud Putini kõnes esinevad faktiliselt ebakorrektsed väited ning selgitatud, miks need ei vasta tõele. Loetelu järjekord on pandud paika vastavalt sellele, kuidas nad ülaltoodud näites esinevad.

1. „Kiievi režiim on juba ammu kasutanud terroristlike meetodeid.“

Venemaa väitel, et Ukraina on aastaid kasutanud terroristlike meetodeid, puuduvad usaldusväärsed tõendid ning see räägib iseendale vastu. Tegelikult on Venemaa Krimmi poolsaare ebaseadusliku annekteerimisega ja Ukraina invasiooniga rikkunud vähemalt 12 rahvusvahelist ja kahepoolset lepingut, näiteks ÜRO põhikirja, Helsingi lepete lõppakti ja Pariisi lepingut. Kõikide nimetatud lepingute põhikirjad nõuavad riikide territoriaalset tervikut ja piiride puutumatus ning mõistavad hukka ähvardamise ja jõuga maa-alade juurde vallutamise (Delegation of the European Union to the People's Republic of China, 2022).

2. „Kiievi režiim on mõrvanud avaliku elu tegelasi, ajakirjanikke ja teadlaseid nii Ukrainas kui ka Venemaal.“

See väide on seotud Venemaa riigiduumi narratiiviga, et Ukrainas levib russofoobia, sest mõrvatute all peab Putin tõenäoliselt silmas venemeelset elanikkonda. Sõna *russofoobia* defineeritakse EKI ühendsõnastikus järgmiselt: „vaenulikkus või kartus Venemaa, venelaste ja venepärase suhtes“ (EKI ühendsõnastik, 2023f). Seega on ülaltoodud Putini väite eesmärk kujutada venemeelset elanikkonda ohvrite ja kannatajatena. Narratiiv Ukrainas ja läänes

levivast russofoobiast võeti laiemalt kasutusele 2014. aastal, kui lääts mõistis avalikult hukka nii Krimmi poolsaare annekteerimise kui ka agressiooni Ukraina idaosas. Narratiivile toetudes saab Venemaa väita, et kaitseb *vägivalda all kannatavat* venekeelset elanikkonda. (Tsekhanovska ja Tsybulska, sa).

3. „Ukraina on juba kaheksa aastat pommitatud Donbassi linnu.“

Venemaa okupeeris Donbassi piirkonna 2014. aastal pärast Krimmi poolsaare annekteerimist. Alates sellest ajast on selles piirkonnas käinud lahingud. Kuigi Donbassis on valdavalt venekeelne elanikkond, näitas üks 2022. aastal läbi viidud Ukraina arvamusküsitlus, et 82% okupeeritud aladel elavatest ukrainalastest suhtuvad Venemaa valitsusse negatiivselt (Kirby, 2022). Ukraina süüdistamine Donbassi alade pommitamises on üks domineerivamaid narratiive, millega Venemaa proovib põhjendada invasiooni Ukrainasse. Selle narratiivi eesmärk on õhutada viha ja hirmu ukrainlaste suhtes ning jätta muljet, et sõjaline konflikt algas Ukraina provotseerimisel (Wesolowski, 2022). Lisaks on Putin korduvalt alusetult väitnud, et Ukraina on idas toime pannud genotsiidi. Fakt on see, et nii Ukraina kui ka Venemaa on pommitanud Donbassi alasid eesmärgiga saavutada piirkonna üle kontrolli (Kirby, 2022). Ülalnimetatud väitega üritab Putin selgelt varjata Venemaa sõjalist tegevust Donbassi piirkonnas.

4. „Ukraina on korraldanud tuumaterroorsmi rünnakud Zaporizžja tuumaelektrijaamale.“

See väide on seotud Euroopa suurima tuumajaamaga Zaporizžjas, mille Venemaa 2022. kevadel illegaalselt okupeeris. Venemaa aktiivne sõjaline tegevus okupeeritud piirkonnas ning varustuse paigutamine Zaporizžja tuumajaama lähedusse on tekitanud tuumakatastroofi ohu (uurimistöo valmimise ajal on tuumajaam endiselt Venemaa kontrolli all). Lisaks on Venemaa tuumajaama pommitanud (nt 05.08.2022), süüdistades selles Ukrainat. Vene-Ukraina konflikti analüütik Karolina Hird on öelnud, et Venemaa retoorika eesmärk on jätta mulje, et Ukraina käitub tuumarelvaga vastutustundetult ning heidutada Ukrainat vasturünnakute läbiviimises okupeeritud Zaporizžja piirkonnas. (Edwards, 2023)

Vladimir Putini kõnes esinenud moonutatud ajalooliste väidete põhjal võib väita, et tema eesmärk on õigustada Venemaa sõjalisi rünnakuid. Sellele viitab ka Putini kõne lõppsõna, mis on järgmine: „Kui katsed teostada terroriakte meie territooriumil jätkuvad, on Venemaa vastus karm ja vastab Venemaa Föderatsioonile esitatud ohtude tasemele. Selles ei tohiks kellelgi olla mingeid kahtlusi.“ (Vladimir Putin ..., 2022). Sellest võib välja lugeda, et Putini narratiivis on Ukraina juba korduvalt teostanud Venemaa territooriumil terroriakte (kaasa arvatud Krimmi silla plahvatus) ning väärrib seetõttu *karistamist*.

Vladimir Putini 10.10.2022 avaldatud kõnet tsiteeriti uuesti ka hiljem avaldatud artiklites. Üks näide on 11.10.2022 avaldatud artikkel pealkirjaga „Volodin: Zelenski on liitunud rahvusvaheliste terroristide ridadesse“. Kuigi artikkel keskendub peamiselt Venemaa

riigiduumi esimehe Vjatšeslav Volodini sõnavõtule, mainiti seal taas Putini kõnet: „Varem võrdles Venemaa president Vladimir Putin kohtumisel Venemaa julgeolekunõukogu liikmetega Ukraina ametivõime rahvusvaheliste terroristidega. President ütles, et selliseid kuritegusid on lihtsalt võimatu vastuseta jätta“ (Zamahina, 2022a).

Paljud Putini kõnes esitatud ajalooliselt väärad narratiivid esinesid ka näiteks Tšetšeenia juhi Ramzan Kadõrovi sõnavõttus 10.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Vene kaitseministeerium: löökide eesmärk on saavutatud – kõik määratud sihtmärgid on tabatud“. Lõik, kus nimetatud propagandavõtte esineb, on järgmine: „„Zelenski kaebab Kiievi ja teiste linnade pommitamise üle. Niisiis, kaheksa aastat oli võimalik pommitada rahumeelseid inimesi, hävitada Donbassi linnade infrastruktuuri, katta tuumaelektrijaama pommidega, lõhkuda sildu, tulistada tähtsaid rajatisi, ja niipea kui hakatakse Ukrainat pommitama, siis äkki enam ei tohi?“ kirjutas Tšetšeenia juht Ramzan Kadõrov oma Telegrami kanalis“ (Petrov, 2022a).

Kõikide selle peatüki näidete puhul võib väita, et Venemaa manipuleerib ajalooga selleks, et õigustada Krimmi silla plahvatusele eelnenud ja järgnenud Venemaa ulatuslikke rünnakuid Ukraina aladel.

3.6. Suur vale

Uurimistöö käigus selgus, et Rossiiskaja Gazeta artiklites esinenud valed põhinesid paljuski suure vale põhimõttel. See tähendab, et kui artikli eesmärk oli levitada valeinformatsiooni, ei kombineeritud seda tõeste faktidega, vaid mõeldi kogu narratiiv ise välja.

Üks peamine täielikul valed põhinev narratiiv puudutas Venemaa rünnakut pärast sillal toimunud plahvatust. Venemaa ametivõimude sõnul oli rünnaku peamine eesmärk Ukraina energiataristu hävitamine ning tsiviilisikud seejuures kahju ei saanud. Selline narratiiv esines näiteks 12.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Financial Times: Ukraina on õhutõrjevahendite puudumise tõttu haavatav“ järgmises lõigus: „Me [Rossiiskaja Gazeta väljaanne] tuletame teile meelde, et pärast Krimmi sillal toimunud plahvatust alustas Venemaa ulatuslikku täppisrelvade rünnakut Ukraina infrastruktuurirajatistele. Sihtmärkideks olid nii sõjalised rajatised kui ka naaberriigi energiasüsteem“ (Koroleva, 2022). Artiklis, mis avaldati 10.10.2022 (pealkiri: „Vene kaitseministeerium: löökide eesmärk on saavutatud – kõik määratud sihtmärgid on tabatud“), on Venemaa rünnakute tagamaadest kirjutatud järgmist: „Tuleb kohe märkida, et ükski rakett ei kukkunud elamurajooni ja ei hävitanud kaubanduskeskust, kultuurimaja, turgu ega mööduvat bussi“ (Petrov, 2022a). Nende näidete põhjal võib väita, et Venemaa proovis rünnakutest jätta võimalikult süütut muljet. See tähendab, et esiteks rõhutati rünnakute vajalikkust (vasturünnak Ukraina korraldatud *terroriaktile*) ning teiseks nende toimepanekut ainult sõjaliste objektide vastu. Viimane väide on oluline, et Venemaa sõjastrateegia paistaks lugejale tõhus ja arukas,

Suurbritannia väljaandes kirjeldati Krimmi silla esimesele plahvatusele järgnenud Venemaa rünnakuid järgmiselt: „Venemaa tulistas hommikuse tiptunni ajal Ukrainasse üle 80 tiibraketi ja 24 drooni, mis president Vladimir Putini sõnul oli kättemaks nädalavahetusel toimunud plahvatusele, mille tagajärjel varises kokku osa Venemaad ja okupeeritud Krimmi poolsaart ühendavast Kertši sillast. Ukraina kaitseministeeriumi teatel tulistati üle poole rakettidest alla, kuid kümned neist jõudsid tabada Kiievit ja teisi asulakeskusi, tappes tsiviilisikuid ja kahjustades tsiviilinfrastruktuuri“ (Rathbone jt, 2022). See tähendab Rossiiskaja Gazeta esinevad väited ei vasta tõele ja annavad selgelt lugejale toimunust valearusaama.

Narratiiv, et rünnatakse ainult sõjalist infrastruktuuri, on Venemaa edendanud tegelikult terve 24.02.2022 alanud sissetungi jooksul. Selle narratiivi lükkab ümber Kanada valitsus, kes tõi välja järgmised otseselt tsiviilisikute vastu korraldatud rünnakud (kõik toimusid enne Krimmi silla esimest plahvatust):

1. Dnipropetrovski oblastis Tšaplynes asuva raudteejaama vastu suunatud rünnak;
2. Ukraina aladel Butšas, Irpinis ja Borodjankas toime pandud genotsiidid;
3. rünnak tsiviilobjektide vastu Zaporizžja tuumaelektrijaamast, sealhulgas tsiviilisikute pantvangi võtmine kohapeal;
4. Mariupoli sünnitushaigla ja muude meditsiinasutuste tulistamine;
5. raketirünnakud tsiviilhoonete ja kultuurikeskuse vastu Vinnytsias. (Government of Canada, 2023)

Kanada välja toodud näited on tõestus sellest, et Venemaa on tahtlikult rünnanud tsiviilisikuid juba oluliselt varem Krimmi silla esimesest plahvatusest. Ka sellepärast on keeruline uskuda, et Venemaa „vastulööök“ Ukrainale pärast Krimmi silla plahvatust oli suunatud ainult sõjaliste objektide vastu.

Teine valel põhinev narratiiv puudutas samuti eelmises lõigus mainitud rünnakuid. Täpsemalt väideti Rossiiskaja Gazetas, et massilisi lööke Ukraina infrastruktuuri vastu alustati alles pärast Krimmi sillal toimunud plahvatust. Selline narratiiv esineb näiteks 25.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Ajaleht The Economist nimetab Venemaa raketirünnakuid Ukraina elektrivõrgule arukaks ja tõhusaks“. Lõik artiklist on järgmine: „Venemaa on käivitanud rea massiivseid rünnakuid Ukraina territooriumil pärast seda, kui Ukraina julgeolekuteenistused korraldasid terrorirünnaku Krimmi sillal. [Venemaa] sõjaväe sihtmärgiks oli naabერიigi energiasüsteem, eelkõige elektrijaamad, naftatöötlemistehased ja muu kriitiline infrastruktuur“ (Selivanova, 2022b). Venemaa ulatuslik provotseerimata sissetung Ukrainasse algas tegelikult 24.02.2022, mitte pärast Krimmi silla plahvatust (vt ptk 1.3.). Seega esineb eelnimetatud näites ilmselge vale, mille eesmärk on otsida süüdlasi Venemaa algatatud agressioonile.

Veel üks manipuleeriv ja täielikul vael põhinev narratiiv, mis esines Rossiiskaja Gazetas, on seotud Ukraina rahva ja Volodõmõr Zelenskõiga. Artiklis, mis avaldati 24.10.2022 (pealkirjaga „Volodin: Zelenski kasutab tuumaterrori meetodeid, mis on jäänud muutumatuks bin Ladeni ajast saadik“), on järgmine lõik: „Zelenski tegevuse tõttu kannatab Ukraina rahvas, kes on tegelikult „tema natsistliku poliitika pantvangid“, ütles kõneleja [Vjatšeslav Volodin]“ (Zamahina, 2022b). Volodini esitatud väide ei vasta tõele. Esiteks sai Ukraina viimastel presidendivalimistel 2019. aastal äärmusparempoolseid esindav kandidaat kõigest 1,6% häältest (Milmo, 2022). Teiseks on Ukraina kriisi meediakeskuse (inglises keeles *Ukraine Crisis Media Center*) hübriidsõja uurijad Oleksandra Tsekhanovska ja Liubov Tsybulska oma Venemaa valedel põhinevaid narratiive uurivas töös ühe näitena toonud Ukraina nimetamise fašistlikuks ja natsistlikuks riigiks. Samas uurimistöös on öeldud, et Venemaa kasutab termineid *fašism* ja *natsism* vahelduvalt kõikide riikide kohta, kelle poliitika ei ole Vene valitsusele vastuvõetav. (Tsekhanovska ja Tsybulska, sa)

3.7. Rahvuslus ja isamaa-armastus

Uurimistöös käigus selgus, et isamaa ülistamist propagandavõttena Krimmi silla plahvatuse kontekstis ei esinenud. Seetõttu lugesin rahvusluse rõhutamise kui propagandavõtte alla ka informatsiooni ebavõrdse esitamise. See tähendab, et rohkem rõhutati Venemaa tugevust ning Ukraina kaotusi. Samuti kujutas Rossiiskaja Gazeta Venemaa purustusi võimalikult tagasihoidlikult, kuid parandusprotsesse vastupidi ülistavates toonides. Nii prooviti tõenäoliselt ära hoida suuremat kaost või paanikat rahva seas ning näidata Venemaa tugevust rünnakutele vastu seista. Tabelis 6 on välja toodud erinevad meetodid, kuidas Rossiiskaja Gazeta artiklites prooviti vastast hirmutada ja nõrgestada ning kuidas Venemaad näidati seevastu võimalikult heas valguses.

Rossiiskaja Gazeta artiklis pealkirjaga „Krimmi silla intsident ei mõjutanud erioperatsioonis osalevate Vene vägede rühmituse varustamist“ (vt eelviimane näide tabelis 6) esinenud väite lükkab ümber USA sõnaajalüütik Michael Kofman, kelle sõnul oli Venemaal pärast Krimmi silla plahvatust oluliselt keerulisem Lõuna-Ukraina rindejoont varustada. (Seddon ja Miller, 2022)

Tabel 6. Rahvusluse esinemine Rossiiskaja Gazeta artiklites.

	VÕTTE ESINEMINE ARTIKLIS	ARTIKLI ILMUMISE KUUPÄEV, PEALKIRI JA AUTOR
ähvardamine tugeva vastulööbiga	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Kui katsed teostada terroriakte meie territooriumil jätkuvad, on Venemaa vastus karm ja vastab Venemaa Föderatsioonile esitatud ohtude tasemele. Selles ei tohiks kellelgi olla mingeid kahtlusi.“ 2. „„See [plahvatus Krimmi sillal] on terrorirünnak ja sabotaaž, mille on toime pannud kuritegelik Kiievi režiim, selles ei ole kahtlust ja selles ei olnud kahtlust,“ ütles Medvedev. Tema sõnul saab Venemaa vastus sellele kuriteole olla ainult „terroristide otsene hävitamine“.“ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 10.10.2022 „Vladimir Putin hoiatas Kiievit karmide vastuste eest uutele terrorirünnakukatsetele“ Rossiiskaja Gazeta vahendas Vladimir Putini kõnet 2. 10.10.2022 „Medvedev: Krimmi silla terrorirünnaku vastus saab olla ainult terroristide hävitamine“ Julia Rjabina
ähvardamine maailmasõjaga	„Venemaa julgeolekunõukogu aseesimees Dmitri Medvedev ütles eelõhtul, et MLRSi kaugmaarakettide üleandmine Kiieville oleks „kiireim viis Ukraina konflikti eskaleerimiseks kuni maailmasõja pöördumatute tagajärgedeni“.“	12.10.2022 „Lääs nimetab õhutõrjesüsteemide üleandmist Ukrainale peamiseks prioriteediks“ Igor Dunajevski
vastase kahjudega liialdamine	„Ukraina energiasüsteem sai energiarajatiste pommitamise tagajärjel kolossaalset kahju.“ / „„Löök Ukraina energiasüsteemile oli kõikehõlmav. See tabas kogu riiki. See toob kaasa väga tõsised tagajärjed,“ kommenteeris Žuravlev toimuvat.“	12.10.2022 „Ekspert Žuravlev: Ukraina energiasüsteem on saanud kolossaalset kahju“ Autorit ei ole mainitud
enda rünnakute võimendamine	„Esmaspäeva hommikul andsid Venemaa relvajõud massilöögi ülitäpse kaugrelvaga Ukraina sõjaväejuhtimis-, side- ja energiasüsteemide vastu. Venemaa kaitseministeeriumi ametlik esindaja Igor Konašenkov teatas sellest Donbassi vabariikide kaitse erioperatsiooni edenemise брифингul. Tema sõnul saavutati löökide eesmärk – tabati kõiki määratud sihtmärke.“	10.10.2022 „Venemaa kaitseministeerium: Löökkide eesmärk saavutati – tabati kõiki määratud sihtmärke“ Ivan Petrov
enda kahjude pehmemdamine	„„Hetkel Nikolajev-Krivorozhski ja Zaporizžja operatsioonipiirkonnas [Lõuna-Ukraina piirkonnad] toimuvast sõjalises erioperatsioonis osalevate Vene väegruppide varustamine jätkub ja toimub pidevalt. Sellest teatas laupäeval Venemaa kaitseministeerium. Märgitakse, et veosed liiguvad „täies mahus“.“	08.10.2022 „Krimmi silla intsident ei mõjutanud erioperatsioonis osalevate Vene vägede rühmituse varustamist“ Ivan Petrov
enda kahjude pehmemdamine	„Veel mõni päev tagasi võtsid paljud puhkajad spetsiaalselt rongile piletid, et oma silmaga näha ainulaadset Krimmi silda. Ja nad saavad seda näha tänu sadade spetsialistide pühendunud tööle, kes suutsid fantastiliselt lühikese aja jooksul taastada Ukraina terroristide hävitatud silla.“	12.10.2022 „Aksenov: Krimmi silla saab täielikult taastada pooleteise kuuga“ Juri Gen

Ülaltoodud tabelis olevate näidete põhjal võib järeldada, et mastaapsete rünnakute puhul on Venemaa ajakirjanduses kõige olulisem rõhutada Venemaa vastupidavust, tugevust vasturünnakute korraldamiseks ning võimet suured kahjustused kiiresti seljatada. Kahjude leevendamiseks võimendatakse oluliselt ka vastasele tekitatud kahju.

3.8. Lihtsuse reegel ja vastandamine

Rossiiskaja Gazeta artiklites esines ka narratiiv, et Krimmi silla plahvatuse taga on tegelikult lääts ning Ukraina on USA käepikendus. Esimene väide esines juba 09.10.2022 avaldatud artikli pealkirjas: „Bosnia ja Hertsegoviina ekspert Galijašević: Krimmi sillal toimunud plahvatus on rahvusvaheline terrorismiakt, mille taga on lääts“ (Borisov, 2022). Sama mõtet arendab Bosnia ja Hertsegoviina ekspert artiklis edasi järgmiselt: „Rahvusvaheline terrorism on kõige olulisem lääne ressurss. Seda hakatakse maailma konfliktide käigus üha enam kasutama.“ Samas artiklis esineb ka teine ülalnimetatud väide järgmiselt: „„USA sõjalis-tehniliste, rahaliste ja inimressursside kokku kogumine, osaline vägede koondamine Iraagist, Süüriast ja Afganistanist, Ukraina ühiskonna pidev radikaliseerumine, Ukraina armee sõjaline väljaõpe ja relvastamine tõendasid, et Washington valmistub sihipäraselt oma peamiseks lahinguks – rünnakuks Venemaa vastu,“ märkis ta“ (Borisov, 2022).

Veel üks näide vastandamisest on 08.10.2022 avaldatud artikkel pealkirjaga „Kuidas on Kiievi reaktsioon Krimmi silla plahvatusele muutunud?“. Artiklis on järgmine lõik: „Ühest artiklist Washington Postis [USA väljaanne] piisas, et Ukraina muudaks oma retoorikat. /---/ Tema [Venemaa väljaande Readovka ajakirjaniku] arvates on Kiiev saanud selgitusi „kõrgematelt sõpradelt Läänest“ ja peab ennast nüüd olukorrast välja keerutama.“ (Kogalov, 2022b)

Mõlemad näited tõestavad, et Venemaa narratiivi järgi ei käi sõda tegelikult Ukraina, vaid USA ning läänemaailma vastu üldisemalt.

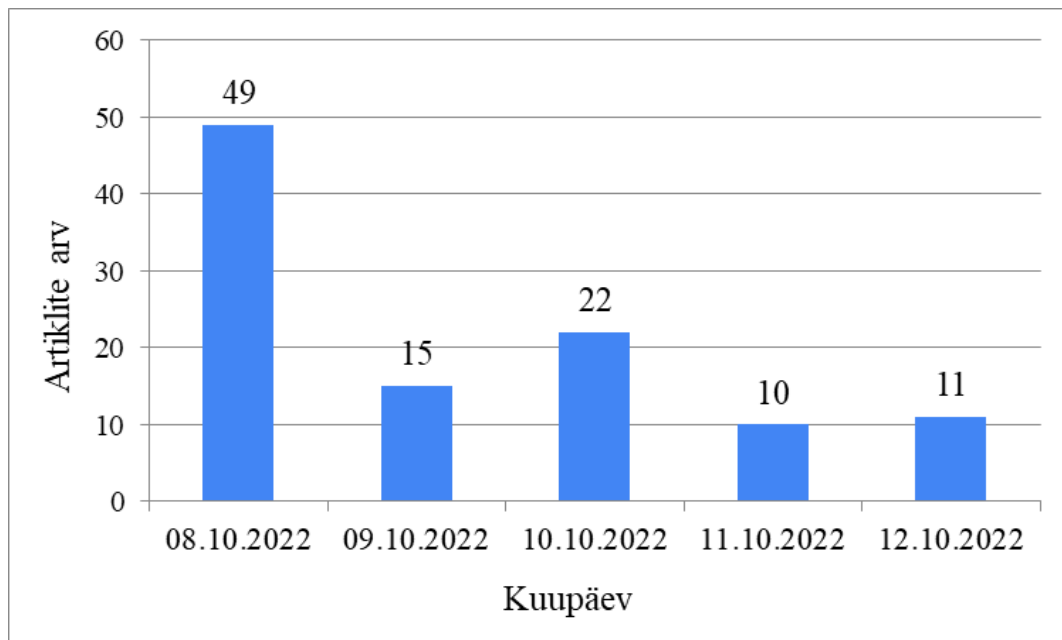
3.9. Järeldused ja hüpoteeside kontroll

Uudiseid, kus esines märksõna „Krimmi sild“, ilmus ajavahemikus 08.–12.10.2022 107 (vt uudiste kuupäevalist jaotust jooniselt 4) ning ajavahemikus 23.–27.10.2022 14 (vt uudiste kuupäevalist jaotust jooniselt 5). Selliste andmete põhjal võib järeldada, et kahe nädala möödudes vaibus sillal toimunud plahvatuse aktuaalsus ning sellest ei kirjutatud enam nii intensiivselt. Tartu Ülikooli teadlane Tiit Hennoste on öelnud, et erinevalt trükimeediast rõhub veebiajakirjandus kiirusele. Sellest tulenevalt võib interneti uudisteportaali käsitleda kui pidevalt muutuvat infovoogu. (Aava ja Salumäe, 2013, lk 50) Tiit Hennoste teooriale toetudes võib seega väita, et Krimmi silla plahvatust käsitlevate uudiste arvu vähenemine on lihtsalt loomulik nähtus veebiajakirjanduses. Hennoste teooriat toetab ka asjaolu, et plahvatuse

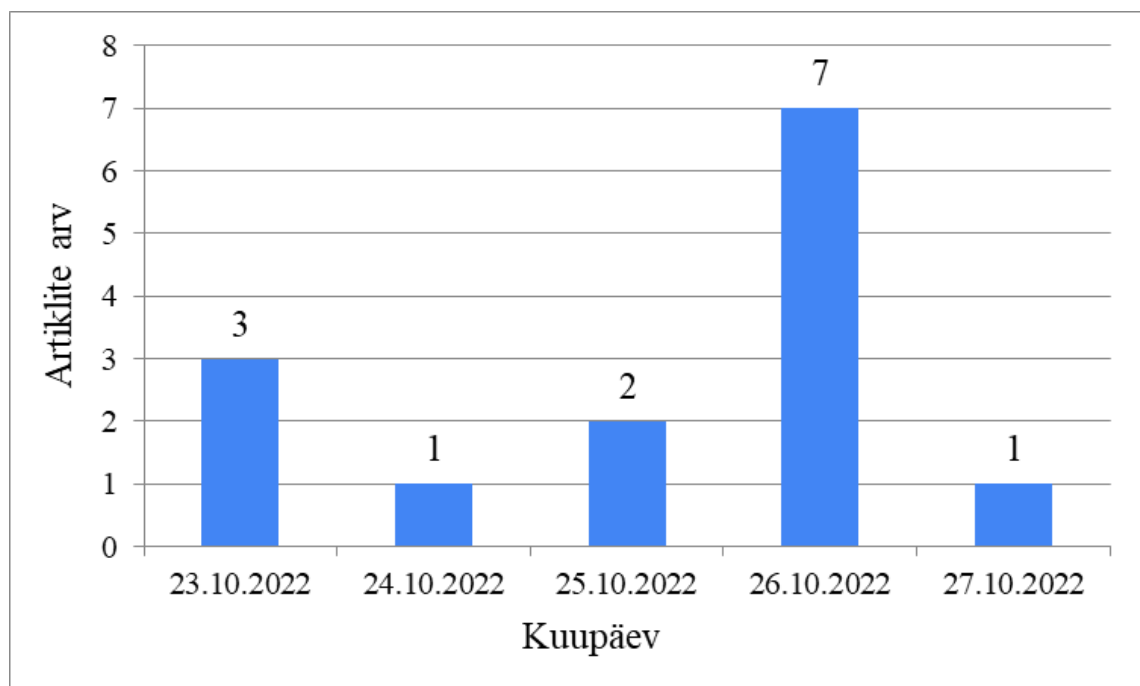
kajastamise aktiivsus langes märgatavalt juba pärast esimest päeva: kui 8. oktoobril avaldati 49 Krimmi sillaga seotud uudist, siis 9. oktoobril ilmus vaid 15 uudist (vt joonis 4).

Üle saja uudise ilmumine esimese viie päeva jooksul ning pea viiekümne uudise avaldamine plahvatuse toimumise päeval lükkab ümber minu esimese hüpoteesi, mis väitis, et Rossiiskaja Gazeta proovib Krimmi sillal toimunud intsidenti maha vaikida. Kuigi plahvatus näitas Venemaa suutmatust end Ukraina rünnakute eest kaitsta, kajastati seda Rossiiskaja Gazetas väga aktiivselt. Samas on oluline märkida, et paljudes plahvatust käsitlevates uudistes esines vähemal või rohkemal määral propagandat (vt lisa 5). Selle põhjal võib järeldada, et Venemaa propagandistid nägid Krimmi silla plahvatust hea võimalusena edendada riigi narratiivi. Näiteks kasutati plahvatust õigustusena rünnata Ukrainat.

Äärmusliku propaganda esinemine juba plahvatuse toimumise päeval näitab, et ka minu teine hüpotees ei pea paika. Näiteks võrreldi juba plahvatuse toimumise päeval ehk 08.10.2022 avaldatud artiklis pealkirjaga „Zahharova: Kiievi võimude reaktsioon Krimmi silla hädaolukorrale annab tunnistust nende terroristlikust olemusest“ ukrainlasi terroristidega. Võrdlus esines nii pealkirjas kui järgmises lõigus: „„Kiievi režiimi reaktsioon tsiviilinfrastruktuuri hävitamisele viitab nende terroristlikule iseloomule,“ kirjutas diplomaat oma Telegram-kanalis“ (Merkulov, 2022b). Veel üks näide ekstreemsemast propagandast on 10.10.2022 avaldatud artikkel pealkirjaga „Medvedev: ainult terroristide hävitamine võib olla vastus Krimmi silla rünnakule“. Artiklis on järgmine lõik: „„See on Kiievi kuritegeliku režiimi poolt toimepandud terrorirünnak ja sabotaaž, pole kahtlust ega ole kunagi olnud,“ ütles Medvedev. Tema sõnul saab Venemaa vastus sellele kuriteole olla ainult „terroristide otsene hävitamine“, nagu maailmas tavaks. Ta lisas, et just seda Venemaa kodanikud ootavadki“ (Rjabinina, 2022a). Peale selle, et näites nimetatakse Ukraina valitsust *režiimiks* ning plahvatust *terrorirünnakuks* ja *sabotaažiks*, esineb lõigus äärmuslik narratiiv, et *terroristlikud* ukrainlased peab hävitama. Selgitust sellele võib näha asjaolus, et aktiivset Ukraina-vastast sõjapropagandat on Venemaa teinud juba täiemahulise sissetungi algusest (24.02.2022) saati. See tähendab, et juba olemasolevad narratiivid ja propagandavõtted on lihtsalt sobitatud Krimmi silla plahvatuse konteksti.

Joonis 4. Ajavahemikus 08.10.2022–12.10.2022 Rossiiskaja Gazetas avaldatud artiklite (kokku 107) kuupäevaline jaotus

Joonis 5. Ajavahemikus 23.10.2022–27.10.2022 Rossiiskaja Gazetas avaldatud artiklite (kokku 14) kuupäevaline jaotus

KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas kasutab Venemaa valitsuse kontrollitav ajakirjandusväljaanne Rossiiskaja Gazeta erinevaid propagandavõtteid Krimmi silla plahvatust kajastamisel. Eesmärgini jõudmiseks püstitasin kaks uurimisküsimust.

1. Milliseid propagandavõtteid ja mil viisil on Venemaa riiklik ajakirjandusväljaanne Rossiiskaja Gazeta Krimmi silla plahvatust kajastades kasutanud?
2. Kuidas erines Krimmi silla esimese plahvatuse kajastamine vahetult pärast plahvatust ja kaks nädalat pärast sündmust?

Teise uurimisküsimuse piiritlemiseks püstitasin ka kaks hüpoteesi.

Uurimistöös käsitlesin kokku 121 Rossiiskaja Gazeta uudist, millest 107 ilmusid ajavahemikus 08.–12.10.2022 (kokku viis päeva) ning 14 kaks nädalat hiljem ajavahemikus 23.–27.10.2022 (kokku viis päeva). Uudiste keskmeks oli 08.10.2022 toimunud Krimmi silla esimene plahvatus, mis oli üks esimesi Ukraina tõsiseid vastulööke Venemaa 24.02.2022 algatatud täiemahulisele sissetungile. Uurimise läbiviimiseks kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldas uurida teksti latentset sisu.

Uurimistöö käigus selgus, et valimi piiritlemiseks valitud ajavahemikes ning Krimmi silla plahvatuse kontekstis kasutati Rossiiskaja Gazetas peaaegu kõiki teooriapatükis kirjanduse abil välja toodud propagandavõtteid. Ainus propagandavõtte, mida otseselt ei rakendatud, oli juhikultus. See ei tähenda, et nimetatud propagandavõtet Rossiiskaja Gazeta väljaandes üldse ei kasutata. Tõenäoliselt on seda võtet uudise kui tekstiliigi kontekstis keeruline rakendada. Uurimise käigus ilmnisid lisaks alguses määratletud propagandavõtetele (dehumaniseerimine ja sildistamine, ajalooga manipuleerimine, suur vale, rahvuslus ja isamaa-armastus, lihtsuse reegel ja vastandumine) veel terminoloogiline propaganda ja kontekstist väljarebimine.

Terminoloogilist propagandat kasutati peamiselt selleks, et kinnitada okupeeritud Ukraina alade kuulumist Venemaale. Veel rakendati Rossiiskaja Gazetas sellist terminoloogiat, mis häälestaks lugeja Ukraina valitsusest, Ukraina president Volodõmõr Zelenskõist ja NATO-st negatiivselt mõtlema. Lisaks kasutati terminoloogilist propagandat selleks, et kujutada Krimmi sillal toimunud plahvatust Ukraina korraldatud terroriaktina. Selline plahvatuse käsitus andis Venemaale võimaluse enda järgnevaid rünnakuid õigustada.

Rossiiskaja Gazetas rebiti kontekstist välja, moonutati ning sobitati Venemaa narratiivi nii lääne ajakirjandusest võetud tsitaate kui ka Ukraina ametivõimude postitusi suhtlusvõrgustikus Twitter. Lääne ajakirjandusväljaannete tsiteerimise puhul jäeti sageli Venemaad halvustav osa välja ning kasutati vaid selliseid lauseid või lauseosi, mis rääkisid Venemaa kasuks. Teistel juhtudel manipuleeriti lääne ajakirjandusväljaannetes kajastunud väidetega nii, et jääks mulje, nagu lääs toetaks Venemaa rünnakuid Ukraina vastu. Ukraina ametivõimude

sotsiaalmeediapostitustest tsiteeriti just neid, kus väljendus rõõm Krimmi sillal toimunud plahvatuse üle.

Dehumaniseerimise ja sildistamise propagandavõtet kasutati Rossiiskaja Gazetas enim ukrainlaste, Ukraina valitsuse ja president Volodõmõr Zelenskõi suhtes. Tihti prooviti siltidega luua negatiivseid konnotatsioone, et edendada narratiivi, kus Ukraina kujutab endast tõsist ohtu Venemaale. Peamiselt loodi paralleele ajalooliselt tuntud rühmituste või isikutega, näiteks radikaalsete islamistidega ja Natsi-Saksamaa diktaatori Adolf Hitleriga, keda seostatakse ka rahvusvaheliselt eelkõige inimsusevastase kuritegudega.

Rossiiskaja Gazeta ajalooliste manipulatsioonide läbiv joon oli Ukraina süüdistamine tegelikult Venemaa korraldatud rünnakutes. Ajaloosündmuste manipulatsioonid andsid propagandistidele veel ühe võimaluse, kuidas kujutada Ukrainat ohtliku riigina, kes tuleb hävitada. Lisaks kasutati Rossiiskaja Gazeta uudistes ajaloolisi manipulatsioone, et õigustada Krimmi silla plahvatusele eelnenud ja järgnenud Venemaa ulatuslikke rünnakuid Ukraina aladel.

Rossiiskaja Gazeta artiklites esinenud väärinformatsiooni esitamise viis põhines enamasti suure vale põhimõttel. See tähendab, et valeinfo esitamisel mõeldi kogu narratiiv ise välja. Näiteks väideti Rossiiskaja Gazetas, et massilisi lööke Ukraina infrastruktuuri vastu alustati alles pärast Krimmi sillal toimunud plahvatust. Venemaa ulatuslik provotseerimata sissetung Ukrainasse algas tegelikult 24.02.2022, mitte pärast Krimmi silla plahvatust. Seega kasutati suure vale võtet peamiselt selleks, et põhjendada ja pehmendada Venemaa Ukraina aladel korraldatud rünnakuid.

Isamaa ülistamist propagandavõttena Rossiiskaja Gazetas Krimmi silla plahvatuse kontekstis ei esinenud. Juhtides tähelepanu Venemaa tugevustele ning Ukraina kaotustele, rõhutati Rossiiskaja Gazetas rahvuslust. Lisaks kujutas Rossiiskaja Gazeta Venemaa purustusi võimalikult tagasihoidlikult, kuid parandusprotsesse vastupidi ülistavates toonides. Lihtsustamist ja tugevat vastandamist esines peamiselt narratiivis, et Krimmi silla plahvatuse taga on tegelikult lääts ning Ukraina on USA käepikendus.

Uurimistöökäigus selgus, et Krimmi silla esimese plahvatuse kajastamine on erinev vahetult pärast plahvatust ja kaks nädalat pärast sündmust. See tähendab, et plahvatus ei olnud Rossiiskaja Gazetas kahe nädala möödudes enam nii aktuaalne kui esimesel viiel päeval vahetult pärast plahvatust. Samas kajastati plahvatust esimestel päevadel väga aktiivselt.

Äärmuslikku propagandat esines Rossiiskaja Gazetas juba plahvatuse toimumise päeval ehk 08.10.2022. Kahe nädala möödudes ei intensiivistunud propaganda, küll aga kordusid juba esimeses ajavahemikus esinenud narratiivid. Näiteks esines mõlemas ajavahemikus narratiiv sellest, et Krimmi silla plahvatus oli Ukraina-poolne provokatsioon ja terrorirünnak ning ainus vastus sellele saab olla terroristide (ehk Venemaa jaoks ukrainlaste) hävitamine.

Uurimistöö eesmärgid said seega täidetud: selgus, milliseid propagandavõtteid ja kuidas kasutab Venemaa riikliku ajakirjanduse üks näide, Rossiiskaja Gazeta, Krimmi silla esimese plahvatuse kajastamisel. Siiski ei esinenud uuritud artiklite seas kõiki propagandavõtteid, mis võivad kasutuses olla ning olid välja toodud teoreetilises osas. Samuti selgus, kuidas plahvatuse kajastus kahe nädalaga muutus. Kumbki püstitatud hüpotees ei leidnud kinnitust, sest Rossiiskaja Gazeta kajastas Krimmi silla plahvatust põhjalikult ja ei püüdnud seda varjata ning hilisemal vaadeldaval perioodil ei olnud propaganda intensiivsem.

Uurimistööd saaks edasi arendada nii, et iga propagandavõtte esinemist ajakirjanduses uuritakse eraldi ja põhjalikumalt. Näiteks saaks sügavuti uurida, kuidas kajastatakse Vene meedias lääne ajakirjandust või riigipeade sõnavõtte. Selline uurimus võimaldaks paremini aru saada, milline kuvand maalitakse läänest Venemaal. Lisaks Rossiiskaja Gazetale saaks uurida teisi Venemaa loetumaid ajakirjandusväljaandeid, näiteks Vedomosti ja Izvestijat. Arvestades propagandakanalite mitmekesisust, saaks uurida ka Venemaa televisiooni või riigiametnike postitusi Venemaa suhtlusvõrgustikus Telegram. Venemaa üks populaarseim telekanal on Pervõi Kanal ning aktiivseid postitusi Telegramis teevad näiteks Vene välisministeeriumi esindaja Maria Zahharova ning Vene valitsuse pressiesindaja Dmitri Peskov.

Märksõnad: propaganda, desinformatsioon, psühholoogiline sõda, infosõda, mõjutustegevus, Vene-Ukraina konflikt, Venemaa sissetung Ukrainasse.

SUMMARY

Hugo Treffner Gymnasium

Annika Moppel

Supervisor Monika Piirimäe and Olga Einasto (PhD)

Russia's propaganda in the information war: the examples of the Crimean bridge explosion and propaganda used by Rossiyskaya Gazeta

Research Paper

2024

The purpose of this paper was to analyse how Rossiyskaya Gazeta, a newspaper published by the Government of Russia, used different propaganda techniques when covering the first Crimean bridge explosion that took place on 8th October 2022.

In my research, I examined a total of 121 news articles, of which 107 were published between 08.10.2022 and 12.10.2022 (a total of five days), and 14 were published two weeks later between 23.10.2022 and 27.10.2022 (a total of five days). The aim of such time division was to see if and how the coverage of the aforementioned explosion changed in a period of two weeks following the incident.

The analysis showed that during the examination period almost all of the propaganda techniques described in the theoretical part were used by Rossiyskaya Gazeta. The only technique left unused was leader worship. However, this does not mean that such methods are never used by Rossiyskaya Gazeta, although it most likely indicates that it was not suitable within the parameters of this analysis.

Terminological propaganda was mainly used to suggest the notion of the Russian Federation owning different territories of the state of Ukraine. Additionally, Rossiyskaya Gazeta employed terminology which aimed to prejudice the reader negatively towards the Ukrainian state apparatus, and portray the explosion of the Crimean bridge as a terror act by the state of Ukraine. Rossiyskaya Gazeta used quotes and ideas from Western media publications out of context in order to make them fit the narrative of the Russian state. Furthermore, Ukrainian officials were cited out of context in order to further emphasize the involvement of the Ukrainian state in causing the explosion. Further methods of supporting the Russian war effort and diminishing the legitimacy of the Ukrainian state were also employed by Rossiyskaya Gazeta.

This analysis confirmed that Rossiyskaya Gazeta used nearly all propaganda techniques that were studied in the theoretical part. Although the coverage of the event did not intensify in the weeks following the explosion, the same propaganda techniques were used repeatedly. The aim of the analysis was therefore fulfilled, as propaganda techniques were identified. Two hypotheses developed before the research were not supported.

Should the topic of my research be further developed, it could not only involve a more comprehensive examination of every propaganda technique, but also analysis across various Russian news outlets, such as Izvestiya or Vedomosti.

Keywords: disinformation, info war, Russian-Ukrainian war, propaganda techniques

KASUTATUD ALLIKAD

Aava, K. 2003. Veenmiskunst. Tallinn: Avita.

Aava, K., Salumäe, Ü. 2013. Meedia ja mõjutamine. Tallinn: Künnimees.

ABC News 2022. 'This Week' Transcript 10-9-22: White House NSC Coordinator for Strategic Communications John Kirby & Adm. Mike Mullen. *ABC news*. Kättesaadav: <https://abcnews.go.com/Politics/week-transcript-10-22-white-house-nsc-coordinator/story?id=91206470> (04.01.24).

Aro, J. 2020. Putini trollid. Tõsilood Vene infosõja rindelt. Tallinn: Rahva Raamat.

BBC 2023. Russia media guide. *British Broadcasting Corporation*. Kättesaadav: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17840134> (28.12.23).

Defense of Ukraine [@DefenseU]. 08.10.2022. The guided missile cruiser Moskva and the Kerch Bridge – two notorious symbols of russian power in Ukrainian Crimea – have gone [Tweet]. Twitter. Kättesaadav: <https://twitter.com/DefenceU/status/1578651480294592513>

Delegation of the European Union to the People's Republic of China 2022. Disinformation About Russia's invasion of Ukraine – Debunking Seven Myths spread by Russia. Kättesaadav: https://www.eeas.europa.eu/delegations/china/disinformation-about-russias-invasion-ukraine-debunking-seven-myths-spread-russia_en?s=166 (13.01.24).

Edwards, C. 2023. Ukraine warns Russia might attack the Zaporizhzhia nuclear power plant. How worried should we be? *Cable News Network*. Kättesaadav: <https://edition.cnn.com/2023/07/05/europe/zaporizhzhia-nuclear-disaster-threat-explainer-intl/index.html> (14.01.24).

Eesti Rahvusringhääling 2014. Ukraina kriisi kronoloogia. Kättesaadav: <https://www.tiki-toki.com/timeline/entry/350136/Ukraina-kriisi-kronoloogia/> (17.12.23).

Eesti Rahvusringhääling 2022. Sõja esimene ööpäev: Venemaa tungis Ukrainasse, käivad ägedad lahingud. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1608510779/soja-esimene-oo-paev-venemaa-tungis-ukrainasse-kaivad-agedad-lahingud> (17.12.23).

Eesti Rahvusringhääling 2023. USA hinnangul on Venemaa sõjas kaotanud ligi 300 000 sõdurit. *Eesti Rahvusringhääling*. Kättesaadav: <https://www.err.ee/1609068704/usa-hinnangul-on-venemaa-sojas-kaotanud-ligi-300-000-sodurit> (10.12.23).

EKI ühendsõnastik 2023a. Propaganda. Kättesaadav: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/propaganda/1> (18.12.23).

EKI ühendsõnastik 2023b. Režiim. Kättesaadav: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/re%C5%BEiim/1> (14.01.24).

EKI ühendsõnastik 2023c. Retoorika. Kättesaadav:

<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/retoorika/1> (14.01.24).

EKI Ühendsõnastik 2023d. Terroriakt. Kättesaadav:

<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/terroriakt/1> (14.01.24).

EKI ühendsõnastik 2023e. Koloonia. Kättesaadav:

<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/koloonia/1> (13.01.24).

EKI ühendsõnastik 2023f. Russofoob. Kättesaadav:

<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/russofoob/1> (15.01.24).

Euroopa Liidu Nõukogu 2022. Ukraina: kõrge esindaja poolt ELi nimel tehtud avaldus Krimmi ja Sevastopoli ebaseadusliku annekteerimise kohta. Kättesaadav:

<https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2022/02/25/ukraine-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-illegal-annexation-of-crimea-and-sevastopol/> (03.01.24).

European Center for Populism Studies. Big Lie. Kättesaadav:

<https://www.populismstudies.org/Vocabulary/big-lie/> (13.01.24).

Gavin, G. 2023. Russia fortifies defenses around Crimea bridge, UK says. *Politico*.

Kättesaadav: <https://www.politico.eu/article/russia-ukraine-war-fortifying-crimea-bridge-against-ukrainian-strikes-says-uk/> (04.01.23).

Gecsoyler, S. Belam, M., Sullivan, H. 2023. Russia-Ukraine war: Ukrainian security service claims responsibility for Crimea bridge blast in October – as it happened. *The Guardian*.

Kättesaadav: <https://www.theguardian.com/world/live/2023/jul/26/russia-ukraine-war-live-zelensky-corruption-warning-russia-conscription?filterKeyEvents=false&page=with:block-64c143f08f082e4442452aa4#block-64c143f08f082e4442452aa4> (05.01.24).

Government of Canada 2023. Countering disinformation with facts – Russian invasion of Ukraine. Kättesaadav:

https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_developpement-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/ukraine-fait-fait.aspx?lang=eng (13.01.24).

Jantunen, S. 2018. Infosõda. Tallinn: Kultuurileht.

Jowett, G.S., O'Donnell, V. 2011. Propagandast ja mõjustamisest. Tallinn: Tänapäev.

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. Tartu Ülikool. Kättesaadav:

<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (28.12.23).

Kent, L. Why the Crimean Bridge is so important to Vladimir Putin. *Cable News Network*.

Kättesaadav: <https://edition.cnn.com/2023/07/17/europe/crimea-bridge-putin-explainer-intl/index.html> (17.12.23).

- Kirby, P. 2022. Donbas: Why Russia is trying to capture eastern Ukraine. *British Broadcasting Corporation*. Kättesaadav: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60938544> (13.01.24).
- Kirna, C. 2022. Minutiloeng: kuidas ära tunda infosõda? *Novaator*. Kättesaadav: <https://novaator.err.ee/1608529141/minutiloeng-kuidas-ara-tunda-infosoda> (18.06.23).
- Klein, G. 2019. The Curious Case of Confirmation Bias. *Psychology Today*. Kättesaadav: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/seeing-what-others-dont/201905/the-curious-case-confirmation-bias> (29.08.23).
- Klvaňa, T. 2022. The Real Reasons Putin Feels Threatened by NATO. *The Bulwark*. Kättesaadav: <https://www.thebulwark.com/the-real-reasons-putin-feels-threatened-by-nato/> (18.06.23).
- Kotšinev, J. Stepan Bandera – Ukraina rahva suur poeg. *Kultuur ja Elu*. Kättesaadav: http://kultuur.elu.ee/ke550_Bandera.htm (10.01.24).
- Laanes, E. 2023. Mineviku roll Ukraina sõjas. *Sirp*. Kättesaadav: <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/mineviku-roll-ukraina-sojas/> (28.12.23).
- Mackintosh, E. 2022. What does Putin want in Ukraine? The conflict explained. *Cable News Network*. Kättesaadav: <https://edition.cnn.com/2022/02/24/europe/ukraine-russia-conflict-explainer-2-cmd-intl/index.html> (17.12.22)
- Mägi, H., Vitsut, L. 2008. Infosõda: visioonid ja tegelikkus. Tallinn: Eesti Ekspressi Kirjastus.
- Matthews, A. S. 2022. Political purges and their importance for dictators. *The Loop*. Kättesaadav: <https://theloop.ecpr.eu/political-purges-and-their-importance-for-dictators/> (27.12.23).
- Medialogia 2023. Federalnõe CMI: nojabr 2023. Kättesaadav: <https://www.mlg.ru/ratings/media/federal/12702/> (28.12.23).
- Milmo, D. 2022. Analysts identify top 10 'war myths' of Russia-Ukraine conflict. *The Guardian*. Kättesaadav: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/03/russia-ukraine-conflict-top-10-war-myths-newsguard> (14.01.24).
- Murumaa-Mangel, M. 2022. 10 nurjatut propagandatehnikat. *Universitas Tartuensis*. Kättesaadav: <https://www.ajakiri.ut.ee/artikkel/4225> (16.01.24).
- Nabb research center online exhibits. Flag-waving. Kättesaadav: <https://libapps.salisbury.edu/nabb-online/exhibits/show/propaganda/flag-waving> (18.06.23).
- Neumann, C. E. Propaganda, Uses and Psychology. *Encyclopedia*. Kättesaadav: <https://www.encyclopedia.com/politics/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/propaganda-uses-and-psychology> (14.01.24).

Oksanen, S. 2015. Kuidas võltsitakse ajalugu. *Postimees*. Kättesaadav: <https://arvamus.postimees.ee/3145275/sofi-oksanen-kuidas-voltsitakse-ajalugu> (18.06.23).

Paul, C., Matthews, M. 2016. The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model. RAND Corporation. Kättesaadav: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE198.html#fnb1> (17.01.24).

Pennington, J., Stambaugh, A., Lendon, B., Edwards, C. 2023. Ukraine claims responsibility for new attack on key Crimea bridge. *Cable News Network*. Kättesaadav: <https://edition.cnn.com/2023/07/16/europe/russia-crimea-bridge-intl-hnk/index.html> (03.01.24).

Podoljak, M. [@Podoljak] 08.10.2022. Crimea, the bridge, the beginning. Everything illegal must be destroyed, everything stolen must be returned to Ukraine, everything occupied by [Tweet]. Twitter. Kättesaadav: https://twitter.com/Podolyak_M/status/1578628414197485569

Poliitika ja valitsemise sõnastik 2023a. Propaganda. Kättesaadav: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/pol/propaganda/1> (18.12.23).

Poliitika ja valitsemise sõnastik 2023b. Retoorika. Kättesaadav: <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/retoorika/1> (14.01.24).

Postimees 2023. Kuus näidet Ukraina sõjas kasutatud Kremli väärinfokampaaniast. Kättesaadav: <https://maailm.postimees.ee/7718734/infosoda-kuus-naidet-ukraina-sojas-kasutatud-kremli-vaarinfokampaaniast> (18.06.23).

Potšeptsov, G. 2018. Propagandasõda 21. sajandil. Tallinn: Hea Lugu.

Rathbone, J. P., Hall, B., Foy, H. 2022. Military briefing: Attacks expose weaknesses of Ukraine's air defence. *The Financial Times*. Kättesaadav: <https://www.ft.com/content/bfd4d7f6-8545-441c-b535-35403bed30b2> (14.01.24).

Raudla, H. Heast ja halvast propagandast. Kättesaadav: <https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/03/Heast-ja-halvast-propagandast.pdf> (07.08.23).

Ritchie, H. 2022. Massive blast cripples parts of Crimea-Russia bridge, in blow to Putin's war effort. *Cable News Network*. Kättesaadav: <https://edition.cnn.com/2022/10/08/europe/crimea-bridge-explosion-intl-hnk/index.html> (04.01.24).

Ritchie, H., Lister, T., Pennington, J. 2022. Massive blast cripples parts of Crimea-Russia bridge, in blow to Putin's war effort. *Cable News Network*. Kättesaadav: <https://edition.cnn.com/2022/10/08/europe/crimea-bridge-explosion-intl-hnk/index.html> (17.12.23).

Rossiiskaja Gazeta 2020. O Rossiiskoi Gazete. *Rossiiskaja Gazeta*. Kättesaadav: <https://www.rg.ru/pages/about> (28.12.23)

Sarapuu, K. 2008. Suhtlustasandi tähendused ajalehtede juhtkirjades. Kasik, R. (toim). *Tekstid ja taustad V*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 100–188.

Seddon, M., Miller, C. 2022. Crimean bridge explosion leaves Russian supply lines exposed. *The Financial Times*. Kättesaadav: <https://www.ft.com/content/453d8aff-b8f2-42a3-919b-10a327475dfb> (13.01.24).

Tamm, J. 2022. Oskussõnad loovad selguse tunnetuslikus lahinguruumis. *Postimees*. Kättesaadav: <https://www.postimees.ee/7637115/oskussõnad-loovad-selguse-tunnetuslikus-lahinguruumis> (03.01.24).

Taylor, P. M. 2011. Mõtteel. Propaganda ajalugu vanaajast tänapäevani. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.

The Economist 2022. Ukraine races to stop Russia from destroying its power grid. (2022). *The Economist*. Kättesaadav: <https://www.economist.com/europe/2022/10/24/ukraine-races-to-stop-russia-from-destroying-its-power-grid> (04.01.24).

Tõesõna.ee 2023. Mis on infosõda? Kättesaadav: <https://xn--tesna-duac.ee/> (18.06.23).

Tsekhanovska, O., Tsybulska, L. Kättesaadav: https://www.estdev.ee/wp-content/uploads/sites/73/2022/06/HWAG_report_Eng_online.pdf (27.12.23)

Venemaa Föderatsiooni digitaalse arengu, kommunikatsiooni ja massimeedia ministeerium 2021. FGBU Redaktsija Rossiiskoi Gazetõ. Kättesaadav: https://digital.gov.ru/ru/ministry/departments/206/?utm_referrer=https%3a%2f%2fwww.google.com%2f (16.01.24).

Ventsel, A. 2018. Infosõjas surma ei saa. *Sirp*. Kättesaadav: <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/infosõjas-surma-ei-saa/> (16.01.24).

Virkus, S. 2016. Kvalitatiivne sisuanalüüs. Tallinna Ülikool. Kättesaadav: https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/kvalitatiivne_sisuanals.html (16.01.24).

Wesolowski, K. 2022. Fact check: Russia falsely blames Ukraine for starting war). *Deutsche Welle*. Kättesaadav: <https://www.dw.com/en/fact-check-russia-falsely-blames-ukraine-for-starting-war/a-60999948> (13.01.24).

Zeigo, H. 2022. Ukraina sõja meemid on kui kuulid infosõjatandril. *Postimees*. Kättesaadav: <https://arvamus.postimees.ee/7651212/ak-fookus-ukraina-soja-meemid-on-kui-kuulid-infosõjatandril> (18.06.23).

LISA 1. Kodeerimisjuhend

U-kategooria on seotud uudise üldandmetega; P-kategooria on seotud propagandavõtetega

U1 Järjekorranumber

U2 Pealkiri (sõnadega)

U3 Ilmumise kuupäev (kujul: pp/kk/aaaa)

U4 Uudise teema (kui teemasid on mitu, valin peamise läbiva teema)

1. üldine info plahvusest (mis juhtus/mis kell/kus/millised on tagajärjed)
2. plahvuse analüüs (miks plahvatus juhtus/kes on süüdi/kes viga said/hukkusid)
3. reparatsioonid ja terroriohu väljakuulutamine
4. Krimmis viibivate olukord
5. Ukraina seos plahvusega
6. Lääne/USA/NATO seos plahvusega
7. Vene poliitiku või eksperdi hinnangu/arvamuse kajastamine
8. Lääne poliitiku või eksperdi hinnangu/arvamuse kajastamine
9. plahvusest lisamaterjali (piltide/videote) avalikustaminemuu, kusjuures mainitakse plahvatust
10. leviva info ümberlökkamine/millegi võltsiks nimetamine
11. Vladimir Putini arvamus/hinnang/reaktsioon
12. raske määrata
13. Vene rünnakute õigustamine „Ukraina korraldatud“ silla plahvusega

U5 Uudise tonaalsus plahvuse suhtes on pigem

1. neutraalne (esitatakse lihtsalt faktilisi andmeid; plahvatust nimetatakse lihtsalt hädaolukorraks/plahvuseks/öeldakse, et raudteeosa ühel lõigul süttis kütusepaak)
2. negatiivne (otsitakse süüdlast, süüdistatakse kedagi/plahvatust nimetatakse terroriaktiks)
3. lootusrikas/julgustav (rõhutatakse, et parandusprotsessid on kiired)
4. keeruline hinnata

U6 Kellelt info pärineb

1. Väljaande ajakirjanik, toimetus
2. Ekspert

3. KŽD- Krõmskaja železnaja doroga (Krimmi raudteejaam)
4. NAK- Natsionalnõi antiterroristitšekii komitet (Rahvuslik terrorismivastane komitee)
5. Vladimir Putin/Venemaa riigiduuma pressiesindaja
6. muu Vene poliitik/riigiametnik
7. muu organisatsioon/ministeerium/ajakirjandusväljaanne/Telegrami kanal
8. Dmitri Peskov
9. Volodõmor Zelenskõi
10. Maria Zahharova
11. Muu Ukraina poliitik
12. Lääne meedia (mille infot on vastavalt vajadusele muudetud)
13. Hiina meedia (mille infot on vastavalt vajadusele muudetud)
14. Aljaksandr Lukašenka

P1 Uudises esineb vähemalt üks propagandavõtte/On näha, et lugeja arvamust/nägemust üritatakse kallutada

1. jah
2. ei
3. keeruline hinnata

P2 Dehumaniseerimine ja sildistamine

1. Ukraina suhtes ja/või Volodõmõr Zelenski suhtes/UKR toetajate suhtes
2. Euroopa Liidu ja/või mõne Euroopa Liidu poliitiku suhtes
3. USA ja/või Joe Bideni suhtes
4. NATO ja/või NATO esindaja suhtes
5. Lääne ja/või Lääne esindaja suhtes
6. ei esine
7. UKR ja Lääne suhtes

P3 Juhikultus

1. Uudises kajastatud Vene poliitikut kujutatakse ülistavates toonides
2. Vladimir Putinit kujutatakse ülistavates toonides
3. ei esine

P4 Faktilised andmed on täielikult kooskõlas Lääne meedia andmetega

1. jah
2. ei
3. keeruline hinnata
4. Läänes leviv info vaikitakse maha

P5 Patriotism

1. rõhutatakse Venemaa võimsust/suursugusust/abivalmidust
2. rõhutatakse edu sõjas/kiireid parandusi
3. ei esine
4. õigustatakse sõjategevusi/õhutatakse sõjategevust

P6 Ajalooga manipuleerimine

1. esineb
2. ei esine

P7 Vastandamine

1. Ukraina vs Venemaa (Ukrainat kujutatakse vastasena; Ukraina suhtes esineb süüdistav toon)
2. NATO vs Venemaa (NATO-t kujutatakse vastasena; NATO suhtes esineb süüdistav toon)
3. Euroopa Liit vs Venemaa (Euroopa Liitu kujutatakse vastasena; EL suhtes esineb süüdistav toon)
4. USA vs Venemaa (USA-d kujutatakse vastasena; USA suhtes esineb süüdistav toon)
5. ei esine
6. Ukraina koos USA-ga vs Venemaa
7. lääts vs Venemaa
8. Ukraina koos Läänega vs Venemaa

LISA 2. Ajavahemikus 08.10.2022–12.10.2022 avaldatud uudiste loetelu

JÄRJEKORRA-NUMBER	PEALKIRI	KUUPÄEV
1.	На Крымском мосту загорелась цистерна с топливом	08.10.2022
2.	Движение на Крымском мосту полностью остановлено	08.10.2022
3.	Стали известны подробности возгорания железнодорожной цистерны на Крымском мосту	08.10.2022
4.	На подъездах к Крымскому мосту со стороны Кубани организуют стоянки и кухни	08.10.2022
5.	Советник главы Крыма: Полуостров обеспечен запасом горючего и продовольствия	08.10.2022
6.	КЖД: Из-за ЧП на Крымском мосту задержано движение двух пассажирских поездов	08.10.2022
7.	НАК: На Крымском мосту произошел подрыв грузового автомобиля	08.10.2022
8.	Олег Крючков назвал фейком видео разрушения Крымского моста	08.10.2022
9.	Путин поручил создать правительственную комиссию после ЧП на Крымском мосту	08.10.2022
10.	Глава Крыма сообщил об обрушении двух пролетов Крымского моста	08.10.2022
11.	После ЧП на Крымском мосту запустят паромную переправу	08.10.2022
12.	Паромная переправа через Керченский пролив откроется сегодня	08.10.2022
13.	СК возбудил уголовное дело по факту подрыва на Крымском мосту	08.10.2022
14.	Песков заявил, что прогнозов по срокам восстановления Крымского моста пока нет	08.10.2022
15.	Хуснуллин: Обследование поврежденной части моста уже ведется	08.10.2022
16.	Момент взрыва на Крымском мосту попал на видео	08.10.2022
17.	"Яндекс.Карты": Проезд по Крымскому мосту перекрыт до 31 октября	08.10.2022

18.	Губернатор Кубани рассказал о ситуации у Крымского моста	08.10.2022
19.	RT: Спецслужбы выясняют, как грузовик со взрывчаткой смог въехать на Крымский мост	08.10.2022
20.	В офисе президента Украины прокомментировали ЧП на Крымском мосту	08.10.2022
21.	Мишустин по поручению Путина создал комиссию по ЧП на Крымском мосту во главе с Хуснуллиным	08.10.2022
22.	Военный эксперт Игорь Коротченко: После ЧП на Крымском мосту никаких "красных линий" больше не существует	08.10.2022
23.	Захарова: Реакция властей в Киеве на ЧП с Крымским мостом свидетельствует об их террористической сущности	08.10.2022
24.	Что известно об инциденте на Крымском мосту	08.10.2022
25.	На Кубани готовы принять до 10 тысяч жителей Херсонской области	08.10.2022
26.	Генпрокурор Игорь Краснов поручил проконтролировать цены на топливо и продукты в Крыму	08.10.2022
27.	Появились кадры осмотра взорвавшегося на Крымском мосту грузовика	08.10.2022
28.	Глава Крыма рассказал, когда начнут работы по восстановлению моста	08.10.2022
29.	Оперштаб: Шторм мешает организовать переправу через Керченский пролив	08.10.2022
30.	СК РФ: При подрыве Крымского моста погибли три человека	08.10.2022
31.	Инцидент на Крымском мосту не повлиял на обеспечение группировки российских войск, задействованной в спецоперации	08.10.2022
32.	СК РФ установил личность собственника взорвавшегося на Крымском мосту грузовика	08.10.2022
33.	Служба безопасности Украины прокомментировала взрыв на Крымском мосту	08.10.2022
34.	Представители стран Запада со злорадством отреагировали на взрыв на Крымском мосту	08.10.2022
35.	Калужский губернатор держит на контроле возвращение детей из "Артека"	08.10.2022
36.	СК опубликовал видео оперативно-следственных мероприятий на месте взрыва на Крымском мосту	08.10.2022

37.	Взрыв на Крымском мосту стал темой номер один в западных СМИ	08.10.2022
38.	Москалькова: Повредившие Крымский мост покусились на права граждан полуострова	08.10.2022
39.	В МИД России прокомментировали заявление Эстонии о ЧП на Крымском мосту	08.10.2022
40.	Киев изменил риторику по ЧП на Крымском мосту после публикации The Washington Post	08.10.2022
41.	Представитель Киева признал, что атаку на Крымский мост организовали спецслужбы Украины	08.10.2022
42.	В Тамани проходит совещание по ситуации на Крымском мосту	08.10.2022
43.	Экс-глава МВД Украины Аваков признался, что заранее знал об ударе по Крымскому мосту	08.10.2022
44.	Марат Хуснуллин: Транспортное сообщение с Крымом восстановлено	08.10.2022
45.	В Темрюкском районе Кубани ввели "желтый" уровень террористической опасности	08.10.2022
46.	Как менялась реакция Киева на взрыв на Крымском мосту	08.10.2022
47.	Глава МЧС Куренков: Ущерб от взрыва Крымского моста мог быть больше	08.10.2022
48.	Путин подписал указ об усилении мер защиты Крымского моста	08.10.2022
49.	В Крыму 250 пассажиров автобусов и 170 фур скопились в ожидании парома	08.10.2022
50.	Global Times: Взрыв в Крыму открывает "ящик Пандоры", угрожая безопасности гражданских объектов	09.10.2022
51.	Эксперт из Боснии и Герцеговины Галияшевич: Взрыв на Крымском мосту - акт международного терроризма, за которым стоит Запад	09.10.2022
52.	The New York Times указала на виновность Киева в ЧП с Крымским мостом	09.10.2022
53.	Аксенов заявил, что проезд по Крымскому мосту будет разрешен только для легковых автомобилей	09.10.2022
54.	Опора моста: И днем и ночью продолжаются работы на месте ЧП в Керченском проливе	09.10.2022

55.	Семья гидов-документалистов погибла при взрыве на Крымском мосту	09.10.2022
56.	Для пассажиров и водителей пустили бесплатный катер по маршруту порт Крым - порт Тамань и открыли полевую кухню	09.10.2022
57.	В Белом доме заявили, что США хотят завершения конфликта на Украине	09.10.2022
58.	Глава Республики Крым Сергей Аксенов заверил, что полуостров полностью обеспечен топливом и продовольствием	09.10.2022
59.	Бастрыкин доложил Путину о причастности Украины к взрыву на Крымском мосту	09.10.2022
60.	Путин заявил, что заказчиками и исполнителями теракта на Крымском мосту являются спецслужбы Украины	09.10.2022
61.	На Украине не скрывали злорадства в связи с прогремевшим на Крымском мосту взрывом	09.10.2022
62.	Песков ответил на вопрос о теракте на Крымском мосту в контексте ядерной доктрины	09.10.2022
63.	Владимир Путин назвал подрыв Крымского моста терактом и обвинил в нем украинские спецслужбы	09.10.2022
64.	Песков: В графике Путина на 10 октября нет личных встреч с членами Совбеза	09.10.2022
65.	Медведев: Ответом на теракт на Крымском мосту может быть только уничтожение террористов	10.10.2022
66.	На Кубани увеличили число автостоянок возле Крымского моста	10.10.2022
67.	Лукашенко: По неофициальным каналам Минск предупредили о готовящемся ударе по Беларуси с территории Украины	10.10.2022
68.	В Кремле назвали эффективной ликвидацию последствий теракта на Крымском мосту	10.10.2022
69.	Путин предупредил Киев о жестких ответах в случае продолжения терактов на территории России	10.10.2022
70.	Киев и другие крупные украинские города остались без электричества и тепла	10.10.2022
71.	Медведев: Целью РФ должен стать демонтаж киевского режима	10.10.2022

72.	На Кубани около 700 грузовиков ждут очереди на паром в Крым	10.10.2022
73.	Сенатор Бондарев назвал удары по критической инфраструктуре Украины вынужденным шагом	10.10.2022
74.	Мишустин: Надо восстановить работу Крымского моста в кратчайшие сроки	10.10.2022
75.	Марат Хуснуллин: Повреждение опор Крымского моста будет устранено к концу недели	10.10.2022
76.	Глава Ассоциации оборонных предприятий Украины Сергей Пашинский: украинские военные согласовывают все действия с США	10.10.2022
77.	На Кубани обсудили ситуацию с транспортом возле Крымского моста	10.10.2022
78.	СБУ объявила зампреда Совета безопасности РФ Дмитрия Медведева в розыск	10.10.2022
79.	Депутаты предложили запретить продажу в России продукции компаний из недружественных стран	10.10.2022
80.	Владимир Путин предупредил Киев о жестких ответах при новых попытках терактов	10.10.2022
81.	Минобороны России: Цель ударов достигнута - все назначенные объекты поражены	10.10.2022
82.	Мишустин: Полноценную работу Крымского моста надо восстановить в сжатые сроки	10.10.2022
83.	Пожар с грифом "секретно": Кто может защитить АЭС от огня. Интервью с начальником одного из наиболее закрытых управлений МЧС	10.10.2022
84.	Глава Крыма Аксенов: Движение грузового транспорта по Крымскому мосту будет возобновлено 16 октября	10.10.2022
85.	Третий паром начал работать на Керченской переправе	10.10.2022
86.	Видео: Квадрокоптеры выстроились в надпись "Мы вместе" в небе над Крымским мостом	10.10.2022
87.	Во Владивостоке усилили охрану Русского и Золотого мостов	11.10.2022
88.	Володин: Зеленский встал в один ряд с международными террористами	11.10.2022
89.	В Крыму число паромов на переправе увеличили до четырех	11.10.2022
90.	Первый поезд с 500 жителями Херсонской области прибыл в	11.10.2022

	Анапу	
91.	В Крыму запустили транспортный коридор через новые российские регионы	11.10.2022
92.	НАК выработал меры по повышению защиты транспортного перехода через Керченский пролив	11.10.2022
93.	Число погибших при взрыве на Крымском мосту выросло до четырех человек	11.10.2022
94.	Россия нанесла новые удары по инфраструктуре Украины	11.10.2022
95.	The Grayzone: Британская разведка еще весной разработала план по уничтожению Крымского моста	11.10.2022
96.	Обещания всесторонне помогать Украине стали главным итогом внеочередного совещания лидеров стран "Группы семи"	11.10.2022
97.	Эксперт Журавлев: энергосистеме Украины нанесен колоссальный ущерб	12.10.2022
98.	Financial Times: Украина оказалась уязвимой из-за нехватки средств ПВО	12.10.2022
99.	ФСБ: Организатор теракта на Крымском мосту - военная разведка Украины. Руководитель теракта - Кирилл Буданов	12.10.2022
100.	Захарова считает, что последние события вновь продемонстрировали двойные стандарты Запада	12.10.2022
101.	Плавучий кран приступил к работе по восстановлению Крымского моста	12.10.2022
102.	"Наш тепловоз аж "подпрыгнул". Машинист поезда рассказал о взрыве на Крымском мосту	12.10.2022
103.	СК РФ установил 12 человек, причастных к теракту на Крымском мосту	12.10.2022
104.	Аксенов: Крымский мост может быть полностью восстановлен в течение месяца-полутора	12.10.2022
105.	Глава Крыма: Паромная переправа будет работать еще 1,5 месяца	12.10.2022
106.	Запад назвал передачу Украине систем ПВО главным приоритетом	12.10.2022
107.	Владимир Путин: Введение потолка цен на нефть может привести к развалу мировой экономики	12.10.2022

LISA 3. Ajavahemikus 23.10.2022–27.10.2022 avaldatud uudiste loetelu

JÄRJEKORRA-NUMBER	PEALKIRI	KUUPÄEV
1.	Проект ремонта железнодорожной части Крымского моста подготовят к ноябрю	23.10.2022
2.	На Кубани продлили "желтый" уровень террористической опасности	23.10.2022
3.	Минэнерго Украины заявило о потере 90% ветряной и до 50% солнечной энергетики с начала СВО	23.10.2022
4.	Володин: Зеленский использует методы ядерного террора, неизменные еще со времен бен Ладена	24.10.2022
5.	Economist назвал грамотными и эффективными ракетные удары России по энергосетям Украины	25.10.2022
6.	Мишустин установил 1 декабря 2023 года предельным сроком восстановления ж/д ветки Крымского моста	25.10.2022
7.	Бывший пленный из ДНР рассказал о восторге украинского надзирателя от взрыва на Крымском мосту	26.10.2022
8.	"От всех руководителей субъектов Федерации требуются согласованные действия, готовность принимать быстрые, выверенные решения". Владимир Путин подписал указы о военном положении в новых регионах и о допполномочиях глав регионов	26.10.2022
9.	Володин: Украина потеряла способность существовать как государство	26.10.2022
10.	Путин призвал максимально защитить места массового пребывания граждан	26.10.2022
11.	На Керченской переправе заработал седьмой паром	26.10.2022
12.	Подозреваемых по делу о взрыве на Крымском мосту оставили под арестом	26.10.2022
13.	Как работает маршрут в Крым через новые регионы	26.10.2022
14.	Сержант Шалыгин: Ракетный удар по Киеву обесточил тюрьму с военнопленными	27.10.2022

LISA 4. Analüüsis näidetena kasutatud Rossiiskaja Gazeta uudised

Borisov, A. (2022). Bosnia ja Hertsegoviina ekspert Galijašević: Krimmi sillal toimunud plahvatus on rahvusvaheline terrorismiakt, mille taga on lääs. *Rossiiskaja Gazeta*.

<https://rg.ru/2022/10/09/ekspert-iz-bosnii-i-gercegoviny-galiiashevich-vzryv-na-krymskom-mostu-akt-mezhdunarodnogo-terrorizma-za-kotorym-stoit-zapad.html> (17.01.24).

Bušev, A. (2022b). Kiiev on muutnud oma retoorikat Krimmi silla hädaolukorra kohta pärast väljaandes The Washington Post ilmunud artiklit. *Rossiiskaja Gazeta*.

<https://rg.ru/2022/10/08/kiiev-izmenil-ritoriku-po-chp-na-krymskom-mostu-posle-publikacii-the-washington-post.html> (17.01.24).

Bušev, A. (2022c). The New York Times juhtis tähelepanu Kiievi süüle Krimmi silla õnnetuses. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/09/the-new-york-times-ukazala-na-vinovnost-kiieva-v-chp-s-krymskim-mostom.html> (17.01.24).

Bušev, A. (2022a). Venemaa välisministeerium kommenteeris Eesti avaldust Krimmi sillal tekkinud hädaolukorra kohta. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/v-mid-rossii-prokommentirovali-zaiavlenie-estonii-o-chp-na-krymskom-mostu.html> (17.01.24).

Dunajevksi, I. (2022). Lääs nimetab õhutorjesüsteemide üleandmist Ukrainale peamiseks prioriteediks. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/12/komanda-vozduh.html> (17.01.24).

Egorov, I. (2022). Mis on teada Krimmi sillal toimunud intsidendi kohta? *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/vzryv-mog-sostavliat-neskolko-tonn-v-trotilovom-ekvivalente-cto-izvestno-ob-incidente-na-krymskom-mostu.html> (17.01.24).

Ekspert Žuravlev: Ukraina energiasüsteem on saanud kolossaalset kahju. (2022).

Rossiiskaja Gazeta. <https://rg.ru/2022/10/12/ekspert-zhuravlev-nanesenii-kolossalnogo-ushcherba-energosisysteme-ukrainy.html> (17.01.24).

Gen, J. (2022). Aksjonov: Krimmi silla saab täielikult taastada pooleteise kuuga. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/12/reg-ufo/krymskij-most-mogut-polnostiu-vosstanovit-v-techenie-mesiaca-polutora.html> (17.01.24).

Iljina, V. (2022). Senaator Bondarev nimetas Ukraina kriitilise infrastruktuuri vastu suunatud lööke hädavajalikuks sammuks. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/10/senator-bondarev-nazval-udary-po-kriticheskoi-infrastrukture-ukrainy-vynuzhdennym-shagom.html> (17.01.24).

Kogalov, J. (2022a). Krimmi sillal toimunud plahvatusel sai lääne meedias teema number üks. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/vzryv-na-krymskom-mostu-stal-temoj-odin-v-zapadnyh-smi.html> (17.01.24).

- Kogalov, J. (2022b). Kuidas on Kiievi reaktsioon Krimmi silla plahvatusele muutunud. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/kak-menialas-reakciia-kieva-na-vzryv-na-krymskom-mostu.html> (17.01.24).
- Koroleva, A. (2022). Financial Times: Ukraina on õhutõrjevahendite puudumise tõttu haavatav. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/12/financial-times-ukraina-okazalas-uiazvimoi-iz-za-nehvatki-sredstv-pvo.html> (17.01.24).
- Korotšenko, I. (2022). Sõjaekspert Igor Korotšenko: pärast Krimmi sillaõnnetust ei ole enam „punaseid jooni“. *Rossiiskaja Gazeta* <https://rg.ru/2022/10/08/reg-ufo/voennyj-ekspert-igor-korotchenko-posle-chp-na-krymskom-mostu-nikakih-krasnyh-linij-bolshe-ne-sushchestvuet.html> (17.01.24).
- Krimmi sillal toimunud plahvatuse hetk jäädvustatud videole. (2022). *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/moment-vzryva-na-krymskom-mostu-popal-na-video.html> (17.01.24).
- Krõmova, J. (2022). Krimmi juht teatas Krimmi silla kahe haru kokkuvarisemisest. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/reg-ufo/glava-kryma-soobshchil-ob-obrushenii-dvuh-proletov-krymskogo-mosta.html> (17.01.24).
- "Kõikide föderatsiooni subjektide juhtidelt nõutakse kooskõlastatud tegevust, valmisolekut kiirete ja kontrollitud otsuste tegemiseks." Vladimir Putin allkirjastas dekreedid uute piirkondade sõjaseisukorra ja piirkondade juhtide täiendavate volituste kohta. (2022). *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/26/obespechit-bezopasnost-liudej.html> (17.01.24).
- Latuhina, K. (2022). Putin kutsus üles maksimaalselt kaitsma kodanike massikogunemise kohti. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/26/putin-prizval-maksimalno-zashchitit-mesta-massovogo-prebyvaniia-grazhdan.html> (17.01.24).
- Lenin, A. (2022). Valge Maja ütleb, et USA soovib Ukraina konflikti lõppu. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/09/v-belom-dome-zaiavili-cto-ssha-hotiat-zaversheniia-konflikta-na-ukraine.html> (17.01.24).
- Merkulov, A. (2022a). Ukraina presidendi kantselei kommenteeris hädaolukorda Krimmi sillal. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/reg-ufo/v-ofise-prezidenta-ukrainy-prokomentirovali-chp-na-krymskom-mostu.html> (17.01.24).
- Merkulov, A. (2022b). Zahharova: Kiievi võimude reaktsioon Krimmi silla hädaolukorrale annab tunnistust nende terroristlikust olemusest. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/reg-ufo/zaharova-reakciia-vlastej-v-kieve-na-chp-s-krymskim-mostom-svidetelstvuet-ob-ih-terroristicheskoj-sushchnosti.html> (17.01.24).
- Petrov, I. (2022). Krimmi sillal toimunud intsident ei mõjutanud erioperatsioonis osalevate Vene vägede rühmituse varustamist. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/incident->

[na-krymskom-mostu-ne-povliial-na-obespechenie-gruppirovki-rossijskih-vojsk-zadejstvovannoj-v-specoperacii.html](#) (17.01.24).

Petrov, I. (2022a). Vene kaitseministeerium: löökide eesmärk on saavutatud - kõik määratud sihtmärgid on tabatud. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/10/udar-vozmezdiia.html> (17.01.24).

Rjabinina, J. (2022). Endine DNR-i vang räägib Ukraina vangivalvuri heameelest Krimmi silla plahvatuse üle. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/26/vernuvshiiisia-iz-plena-serzhant-dnr-rasskazal-kak-ukrainskij-nadziratel-radovalsia-vzryvu-na-krymskom-mostu.html> (17.01.24).

Rjabinina, J. (2022a). Medvedev: ainult terroristide hävitamine võib olla vastus Krimmi silla rünnakule. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/10/reg-ufo/medvedev-otvetom-na-terakt-na-krymskom-mostu-mozhet-byt-tolko-unichtozhenie-terroristov.html> (17.01.24).

Selivanova, A. (2022b). Ajaleht The Economist nimetab Venemaa raketirünnakuid Ukraina elektrivõrgule arukaks ja tõhusaks. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/25/the-economist-udary-rossii-po-energосистеме-ukrainy-vygliadiat-kompetentnymi-i-effektivnymi.html> (17.01.24).

Selivanova, A. (2022). Krimmi juhi nõunik: poolsaar on varustatud kütuse- ja toiduvarudega. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/reg-ufo/sovetnik-glavy-kryma-poluostrov-obespechen-zapasom-goriuchego-i-prodovolstviia.html> (17.01.24).

Selivanova, A. (2022). Krimmi sillal süttis kütusetsistern põlema. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/na-krymskom-mostu-zagorelas-cisterna-s-toplivom.html> (17.01.24).

Selivanova, A. (2022). Putin andis pärast Krimmi sillaõnnetust korralduse moodustada valitsuskomisjon. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/08/reg-ufo/peskov-putin-velel-sozdat-komissiiu-dlia-vyiasneniia-prichin-chp-na-krymskom-mostu.html> (17.01.24).

Selivanova, A. (2022a). Ukraina energiaministeerium teatas, et pärast sõjalise erioperatsiooni algust on Ukraina kaotanud 90% tuuleenergiast ja kuni 50% päikeseenergiast. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/23/minenergo-ukrainy-zaiavilo-o-potere-90-vetrianoj-i-do-50-solnechnoj-energetiki-s-nachala-svo.html> (17.01.24).

Vladimir Putin hoiatas Kiievit karmide vastumeetmete eest uute terrorirünnakute katsete korral. (2022). *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/10/ni-u-kogo-ne-dolzno-byt-somnenij.html> (17.01.24).

Zamahina, T (2022a). Volodin: Zelenski on rahvusvaheliste terroristide ridadesse. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/11/volodin-zelenskij-vstal-v-odin-riad-s-mezhdunarodnymi-terroristami.html> (17.01.24).

Zamahina, T. (2022). Medvedev: Venemaa eesmärk peaks olema Kiievi režiimi lammutamine. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/10/medvedev-celiu-rf-dolozhen-stat-demontazh-kievskogo-rezhima.html> (17.01.24).

Zamahina, T. (2022). Volodin: Ukraina on kaotanud võime eksisteerida riigina. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/26/volodin-ukraina-poteriala-sposobnost-sushchestvovat-kak-gosudarstvo.html> (17.01.24).

Zamahina, T. (2022b). Volodin: Zelenski kasutab tuumaterrori meetodeid, mis on jäänud muutumatuks bin Ladeni ajast saadik. *Rossiiskaja Gazeta*. <https://rg.ru/2022/10/24/volodin-zelenskij-ispolzuet-metody-iadernogo-terrora-neizmennye-eshche-so-vremen-ben-ladena.html> (17.01.24).

LISA 5. Rossiiskaja Gazeta uudiste kodeerimistabel

U1	U2	U3	U4	U5	U6	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7
1	На Крымском мосту загорелась цистерна с топливом	08.10.2022	1	1	6	2	6	3	1	3	2	5
2	Движение на Крымском мосту полностью остановлено	08.10.2022	1	1	6	2	6	3	1	3	2	5
3	Стали известны подробности возгорания железнодорожной цистерны на Крымском мосту	08.10.2022	1	1	3	2	6	3	1	3	2	5
4	На подъездах к Крымскому мосту со стороны Кубани организуют стоянки и кухни	08.10.2022	1	1	7	2	6	3	1	3	2	5
5	Советник главы Крыма: Полуостров обеспечен запасом горючего и продовольствия	08.10.2022	5	3	6	2	6	3	1	3	2	5
6	КЖД: Из-за ЧП на Крымском мосту задержано движение двух пассажирских поездов	08.10.2022	1	1	3	2	6	3	1	3	2	5
7	НАК: На Крымском мосту произошел подрыв грузового автомобиля	08.10.2022	2	1	4	2	6	3	1	3	2	5
8	Олег Крючков назвал фейком видео разрушения Крымского моста	08.10.2022	11	1	6	1	6	3	2	3	2	5
9	Путин поручил создать правительственную комиссию после ЧП на Крымском мосту	08.10.2022	12	1	8	2	6	3	1	3	2	5
10	Глава Крыма сообщил об обрушении двух пролетов Крымского моста	08.10.2022	7	1	6	1	6	3	2	3	2	5
11	После ЧП на Крымском мосту запустят паромную переправу	08.10.2022	1	1	7	2	6	3	1	3	2	5
12	Паромная переправа через Керченский пролив откроется сегодня	08.10.2022	1	1	6	2	6	3	1	3	2	5
13	СК возбудил уголовное дело по факту подрыва на Крымском мосту	08.10.2022	1	2	7	2	6	3	1	3	2	5
14	Песков заявил, что прогнозов по срокам восстановления Крымского моста пока нет	08.10.2022	1	1	8	2	6	3	1	3	2	5
15	Хуснуллин: Обследование поврежденной части моста уже ведется	08.10.2022	2	1	6	2	6	3	1	3	2	5

16	Момент взрыва на Крымском мосту попал на видео	08.10.2022	10	1	1	2	6	3	1	3	2	5
17	"Яндекс.Карты": Проезд по Крымскому мосту перекрыт до 31 октября	08.10.2022	1	1	7	2	6	3	1	3	2	5
18	Губернатор Кубани рассказал о ситуации у Крымского моста	08.10.2022	5	3	6	1	6	3	5	3	2	5
19	РТ: Спецслужбы выясняют, как грузовик со взрывчаткой смог въехать на Крымский мост	08.10.2022	2	2	6	2	6	3	1	3	2	5
20	В офисе президента Украины прокомментировали ЧП на Крымском мосту	08.10.2022	6	2	10	1	2	3	2	3	2	5
21	Мишустин по поручению Путина создал комиссию по ЧП на Крымском мосту во главе с Хуснуллиным	08.10.2022	2	2	7	2	6	3	1	3	2	5
22	Военный эксперт Игорь Коротченко: После ЧП на Крымском мосту никаких "красных линий" больше не существует	08.10.2022	14	2	2	1	1	3	2	4	2	6
23	Захарова: Реакция властей в Киеве на ЧП с Крымским мостом свидетельствует об их террористической сущности	08.10.2022	6	2	10	1	1	3	2	3	2	1
24	Что известно об инциденте на Крымском мосту	08.10.2022	2	2	1	1	1	3	2	3	2	1
25	На Кубани готовы принять до 10 тысяч жителей Херсонской области	08.10.2022	5	1	6	1	6	3	2	3	1	5
26	Генпрокурор Игорь Краснов поручил проконтролировать цены на топливо и продукты в Крыму	08.10.2022	4	1	6	2	6	3	1	3	2	5
27	Появились кадры осмотра взорвавшегося на Крымском мосту грузовика	08.10.2022	9	1	7	2	6	3	1	3	2	5
28	Глава Крыма рассказал, когда начнут работы по восстановлению моста	08.10.2022	3	1	6	1	6	3	3	3	2	5
29	Оперштаб: Шторм мешает организовать переправу через Керченский пролив	08.10.2022	3	1	7	2	6	3	1	3	2	5
30	СК РФ: При подрыве Крымского моста погибли три человека	08.10.2022	2	2	7	1	6	3	1	3	2	5

31	Инцидент на Крымском мосту не повлиял на обеспечение группировки российских войск, задействованной в спецоперации	08.10.2022	1	1	7	1	6	3	2	3	2	5
32	СК РФ установил личность собственника взорвавшегося на Крымском мосту грузовика	08.10.2022	2	2	7	2	6	3	1	3	2	5
33	Служба безопасности Украины прокомментировала взрыв на Крымском мосту	08.10.2022	5	2	7	1	1	3	2	3	2	1
34	Представители стран Запада со злорадством отреагировали на взрыв на Крымском мосту	08.10.2022	8	2	1	1	1	3	2	3	2	7
35	Калужский губернатор держит на контроле возвращение детей из "Артека"	08.10.2022	4	1	6	2	6	3	1	3	2	5
36	СК опубликовал видео оперативно-следственных мероприятий на месте взрыва на Крымском мосту	08.10.2022	9	2	7	2	6	3	2	3	2	5
37	Взрыв на Крымском мосту стал темой номер один в западных СМИ	08.10.2022	8	2	12	1	1	3	2	3	2	7
38	Москалькова: Повредившие Крымский мост покусились на права граждан полуострова	08.10.2022	7	2	6	1	6	3	2	1	1	5
39	В МИД России прокомментировали заявление Эстонии о ЧП на Крымском мосту	08.10.2022	7	2	6	1	4	3	2	3	2	2
40	Киев изменил риторику по ЧП на Крымском мосту после публикации The Washington Post	08.10.2022	6	2	7	1	5	3	2	3	1	7
41	Представитель Киева признал, что атаку на Крымский мост организовали спецслужбы Украины	08.10.2022	5	2	12	1	1	3	2	3	2	1
42	В Тамани проходит совещание по ситуации на Крымском мосту	08.10.2022	2	1	7	2	6	3	1	3	2	5
43	Экс-глава МВД Украины Аваков признался, что заранее знал об ударе по Крымскому мосту	08.10.2022	5	2	11	1	1	3	2	3	2	5
44	Марат Хуснуллин: Транспортное сообщение с Крымом восстановлено	08.10.2022	3	1	6	2	6	3	1	3	2	5

45	В Темрюкском районе Кубани ввели "желтый" уровень террористической опасности	08.10.2022	3	2	6	1	1	3	2	3	2	5
46	Как менялась реакция Киева на взрыв на Крымском мосту	08.10.2022	5	2	1	1	1	3	2	3	1	1
47	Глава МЧС Куренков: Ущерб от взрыва Крымского моста мог быть больше	08.10.2022	7	3	6	1	6	3	2	3	2	5
48	Путин подписал указ об усилении мер защиты Крымского моста	08.10.2022	12	2	5	2	6	3	1	3	2	5
49	В Крыму 250 пассажиров автобусов и 170 фур скопились в ожидании парома	08.10.2022	3	1	1	2	6	3	1	3	2	5
50	Global Times: Взрыв в Крыму открывает "ящик Пандоры", угрожая безопасности гражданских объектов	09.10.2022	10	2	13	1	1	3	2	3	1	8
51	Эксперт из Боснии и Герцеговины Галияшевич: Взрыв на Крымском мосту - акт международного терроризма, за которым стоит Запад	09.10.2022	6	2	2	1	7	3	2	4	1	7
52	The New York Times указала на виновность Киева в ЧП с Крымским мостом	09.10.2022	8	2	12	1	6	3	2	3	2	1
53	Аксенов заявил, что проезд по Крымскому мосту будет разрешен только для легковых автомобилей	09.10.2022	10	1	7	2	6	3	1	3	2	5
54	Опора моста: И днем и ночью продолжают работы на месте ЧП в Керченском проливе	09.10.2022	3	3	6	1	6	3	4	1	2	5
55	Семья гидов-документалистов погибла при взрыве на Крымском мосту	09.10.2022	2	1	7	1	6	3	1	3	2	5
56	Для пассажиров и водителей пустили бесплатный катер по маршруту порт Крым - порт Тамань и открыли полевую кухню	09.10.2022	4	1	1	2	6	3	1	3	2	5
57	В Белом доме заявили, что США хотят завершения конфликта на Украине	09.10.2022	8	1	12	1	1	3	2	3	2	1
58	Глава Республики Крым Сергей Аксенов заверил, что полуостров полностью обеспечен топливом и продовольствием	09.10.2022	3	1	6	1	6	3	2	3	2	5

59	Бастрыкин доложил Путину о причастности Украины к взрыву на Крымском мосту	09.10.2022	2	2	6	1	1	3	2	3	2	1
60	Путин заявил, что заказчиками и исполнителями теракта на Крымском мосту являются спецслужбы Украины	09.10.2022	12	2	5	1	1	3	2	3	2	5
61	На Украине не скрывали злорадства в связи с прогремевшим на Крымском мосту взрывом	09.10.2022	5	2	1	1	7	3	2	3	2	8
62	Песков ответил на вопрос о теракте на Крымском мосту в контексте ядерной доктрины	09.10.2022	7	2	8	1	6	3	2	3	2	1
63	Владимир Путин назвал подрыв Крымского моста терактом и обвинил в нем украинские спецслужбы	09.10.2022	12	2	5	1	1	3	2	3	2	1
64	Песков: В графике Путина на 10 октября нет личных встреч с членами Совбеза	09.10.2022	10	2	8	1	6	3	2	3	2	5
65	Медведев: Ответом на теракт на Крымском мосту может быть только уничтожение террористов	10.10.2022	7	2	6	1	1	3	2	4	2	1
66	На Кубани увеличили число автостоянок возле Крымского моста	10.10.2022	3	1	7	2	6	3	1	3	2	5
67	Лукашенко: По неофициальным каналам Минск предупредили о готовящемся ударе по Беларуси с территории Украины	10.10.2022	10	2	14	1	1	3	2	4	2	1
68	В Кремле назвали эффективной ликвидацию последствий теракта на Крымском мосту	10.10.2022	3	3	5	1	6	3	1	3	2	5
69	Путин предупредил Киев о жестких ответах в случае продолжения терактов на территории России	10.10.2022	12	2	5	1	1	3	2	4	1	1
70	Киев и другие крупные украинские города остались без электричества и тепла	10.10.2022	10	2	7	1	1	3	2	4	1	1
71	Медведев: Целью РФ должен стать демонтаж киевского режима	10.10.2022	10	2	6	1	1	3	2	4	1	1
72	На Кубани около 700 грузовиков ждут очереди на паром в Крым	10.10.2022	3	1	7	2	6	3	1	3	2	5

73	Сенатор Бондарев назвал удары по критической инфраструктуре Украины вынужденным шагом	10.10.2022	10	2	6	1	1	3	2	4	1	1
74	Мишустин: Надо восстановить работу Крымского моста в кратчайшие сроки	10.10.2022	3	1	6	1	6	3	2	3	2	5
75	Марат Хуснуллин: Повреждение опор Крымского моста будет устранено к концу недели	10.10.2022	3	1	6	1	6	3	2	3	2	5
76	Глава Ассоциации оборонных предприятий Украины Сергей Пашинский: украинские военные согласовывают все действия с США	10.10.2022	10	2	7	1	1	3	2	3	1	4
77	На Кубани обсудили ситуацию с транспортом возле Крымского моста	10.10.2022	3	1	7	2	6	3	1	3	2	5
78	СБУ объявила зампреда Совета безопасности РФ Дмитрия Медведева в розыск	10.10.2022	10	2	1	1	1	3	2	4	2	1
79	Депутаты предложили запретить продажу в России продукции компаний из недружественных стран	10.10.2022	10	2	6	1	1	3	2	3	2	8
80	Владимир Путин предупредил Киев о жестких ответах при новых попытках терактов	10.10.2022	12	2	5	1	1	3	2	4	1	1
81	Минобороны России: Цель ударов достигнута - все назначенные объекты поражены	10.10.2022	10	2	7	1	1	3	2	1	2	1
82	Мишустин: Полноценную работу Крымского моста надо восстановить в сжатые сроки	10.10.2022	3	2	6	1	6	3	2	3	2	5
83	Пожар с грифом "секретно": Кто может защитить АЭС от огня. Интервью с начальником одного из наиболее закрытых управлений МЧС	10.10.2022	10	2	1	1	6	3	2	3	1	5
84	Глава Крыма Аксенов: Движение грузового транспорта по Крымскому мосту будет возобновлено 16 октября	10.10.2022	3	1	7	1	6	3	1	3	2	5
85	Третий паром начал работать на Керченской переправе	10.10.2022	3	1	7	2	6	3	1	3	2	5
86	Видео: Квадрокоптеры выстроились в надпись "Мы"	10.10.2022	10	2	1	2	6	3	1	3	2	5

	вместе" в небе над Крымским мостом													
87	Во Владивостоке усилили охрану Русского и Золотого мостов	11.10.2022	10	1	7	2	6	3	1	3	2	5		
88	Володин: Зеленский встал в один ряд с международными террористами	11.10.2022	10	2	2	1	1	3	2	4	2	8		
89	В Крыму число паромов на переправе увеличили до четырех	11.10.2022	1	2	7	1	6	3	2	3	2	5		
90	Первый поезд с 500 жителями Херсонской области прибыл в Анапу	11.10.2022	10	2	7	1	1	3	2	3	2	5		
91	В Крыму запустили транспортный коридор через новые российские регионы	11.10.2022	10	1	7	2	6	3	1	3	2	5		
92	НАК выработал меры по повышению защиты транспортного перехода через Керченский пролив	11.10.2022	3	2	4	1	6	3	2	1	2	5		
93	Число погибших при взрыве на Крымском мосту выросло до четырех человек	11.10.2022	1	2	7	1	6	3	2	3	2	1		
94	Россия нанесла новые удары по инфраструктуре Украины	11.10.2022	10	2	6	1	1	3	2	1	2	1		
95	The Grayzone: Британская разведка еще весной разработала план по уничтожению Крымского моста	11.10.2022	8	2	12	1	6	3	2	3	2	2		
96	Обещания всесторонне помогать Украине стали главным итогом внеочередного совещания лидеров стран "Группы семи"	11.10.2022	10	2	1	1	6	3	2	3	2	8		
97	Эксперт Журавлев: энергосистеме Украины нанесен колоссальный ущерб	12.10.2022	10	2	2	1	6	3	2	1	2	5		
98	Financial Times: Украина оказалась уязвимой из-за нехватки средств ПВО	12.10.2022	10	2	12	1	6	3	2	3	2	1		
99	ФСБ: Организатор теракта на Крымском мосту - военная разведка Украины. Руководитель теракта - Кирилл Буданов	12.10.2022	2	2	7	1	6	3	2	3	2	1		
100	Захарова считает, что последние события вновь продемонстрировали двойные стандарты Запада	12.10.2022	7	2	10	1	5	3	2	3	2	8		

101	Плавучий кран приступил к работе по восстановлению Крымского моста	12.10.2022	3	1	6	2	6	3	1	3	2	5
102	"Наш тепловоз аж "подпрыгнул". Машинист поезда рассказал о взрыве на Крымском мосту	12.10.2022	10	2	1	1	6	3	2	3	2	5
103	СК РФ установил 12 человек, причастных к теракту на Крымском мосту	12.10.2022	10	2	7	1	6	3	2	3	2	5
104	Аксенов: Крымский мост может быть полностью восстановлен в течение месяца-полутора	12.10.2022	3	2	6	1	1	3	2	2	2	1
105	Глава Крыма: Паромная переправа будет работать еще 1,5 месяца	12.10.2022	3	1	6	2	6	3	1	3	2	5
106	Запад назвал передачу Украине систем ПВО главным приоритетом	12.10.2022	10	2	1	1	4	3	2	4	2	8
107	Владимир Путин: Введение потолка цен на нефть может привести к развалу мировой экономики	12.10.2022	10	2	5	1	1	3	2	4	2	1
U1	U2	U3	U4	U5	U6	P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7
1	Проект ремонта железнодорожной части Крымского моста подготовят к ноябрю	23.10.2022	3	2	6	1	6	3	2	3	2	5
2	На Кубани продлили "желтый" уровень террористической опасности	23.10.2022	3	2	7	1	6	3	2	3	2	5
3	Минэнерго Украины заявило о потере 90% ветряной и до 50% солнечной энергетики с начала СВО	23.10.2022	14	2	11	1	1	3	2	4	2	1
4	Володин: Зеленский использует методы ядерного террора, неизменные еще со времен бен Ладена	24.10.2022	7	2	2	1	7	3	2	3	2	8
5	Economist назвал грамотными и эффективными ракетные удары России по энергосетям Украины	25.10.2022	14	2	12	1	1	3	2	4	2	1
6	Мишустин установил 1 декабря 2023 года предельным сроком восстановления ж/д ветки Крымского моста	25.10.2022	3	1	1	2	6	3	1	3	2	5
7	Бывший пленный из ДНР рассказал о восторге украинского	26.10.2022	5	2	7	1	5	3	2	3	1	7

	надзирателя от взрыва на Крымском мосту												
8	"От всех руководителей субъектов Федерации требуются согласованные действия, готовность принимать быстрые, выверенные решения". Владимир Путин подписал указы о военном положении в новых регионах и о полномочиях глав регионов	26.10.2022	12	2	5	1	1	3	2	1	1	1	
9	Володин: Украина потеряла способность существовать как государство	26.10.2022	10	2	2	1	7	3	2	4	1	4	
10	Путин призвал максимально защитить места массового пребывания граждан	26.10.2022	12	2	5	1	1	3	2	4	1	1	
11	На Керченской переправе заработал седьмой паром	26.10.2022	3	2	7	1	6	3	2	3	2	5	
12	Подозреваемых по делу о взрыве на Крымском мосту оставили под арестом	26.10.2022	10	2	7	1	6	3	2	3	2	5	
13	Как работает маршрут в Крым через новые регионы	26.10.2022	10	1	7	2	6	3	1	3	2	5	
14	Сержант Шалыгин: Ракетный удар по Киеву обесточил тюрьму с военнопленными	27.10.2022	10	2	7	1	6	3	2	4	1	1	